

Ortaöğretim Kurumlarında Yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine Yönelik Okul Müdürü, Sınıf Rehber Öğretmeni, Öğrenci ve Okul Rehber Öğretmeninin (Psikolojik Danışman) Görüşlerinin İncelenmesi*

Zeynep KARATAŞ¹, Hülya ŞAHİN BALTAÇI²

ÖZ

Bu araştırmanın temel amacı, ortaöğretim kurumlarında yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik okul müdürü, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve okul rehber öğretmeninin (psikolojik danışman) görüşlerini belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim çalışması kullanılmıştır. Bu çalışma 2010-2011 öğretim yılında altı okul müdürü, on altı sınıf rehber öğretmeni, yirmi üç öğrenci ve yedi okul rehber öğretmeni olmak üzere toplam 52 katılımcı ile yürütülmüştür. Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla yüz yüze toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları; okul müdürü, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve okul rehber öğretmenlerinin, PDR hizmetlerini farklı tanımladıklarını göstermektedir. Müdür, sınıf rehber öğretmeni ve öğrencilerin okul rehber öğretmenlerinden farklı olarak, PDR hizmetlerini daha çok sorun çözücü, öğüt verici ve dert ortaklığı olarak tanımladıkları görülmüştür. Araştırmada elde edilen bulgular alan yazın ışığında tartışılmış ve sonuçlarla ilgili öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Rehber öğretmen, müdür, sınıf rehber öğretmeni, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri

An Investigation of Opinions of School Counselor, Students, Class Guidance Teacher, School Administrator about Counseling and Guidance Services at High School

ABSTRACT

The main purpose of this study is to determine the opinions of school administrator, class guidance teacher, students and school counselor about school counseling and guidance services at high schools. This study, which is done by using qualitative research, was carried out among 52 participants in 2010-2011 education years. Data is taken through semi-structured interview form prepared by researchers. Content analysis was used while analyzing the data. According to the research results; school administrator, class guidance teacher, students and school counselor have different opinion about counseling and guidance services. Counseling and guidance services were defined problem solver, hortative and confidant by school administrator, class guidance teacher and students. The

* Bu çalışma 20. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Yrd. Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, zeynepkaratas@mehmetakif.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, hulyasahin@gmail.com

findings emerging from this research are discussed and the recommendations are developed with regard to these results.

Key Words: Counselor, school administrator, class guidance teacher, counseling and guidance services

GİRİŞ

Psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) kavramları, çağdaş eğitimin önemli birer parçası haline gelmiş faaliyetleri ifade etmektedir. Özellikle rehberlik sözü, daha 1938’lerde okul müfredat programlarımızda geçmiş olmakla beraber, daha çok 1950’lerden sonra sıkça konuşulup tartışılmaya başlanmıştır. Özellikle 1970’den bu yana da psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin, "uzman" kişilerce yürütülen ayrı bir "yardım" ve "ihtisas" faaliyeti olarak okul eğitim programlarımızda yer aldığı görülmektedir (Tan, 2000).

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin kökenine bakıldığında, rehberliğin İngilizcede guidance sözcüğünün karşılığı olarak kullanılan eş anlamı kılavuzluk olan bir sözcük olduğu görülmektedir. Ancak rehberlik hizmeti kılavuzluktan farklıdır. Kılavuzlukta belli bir konuda becerikli ve yetkili bir kişinin, başkaları için belli bir işi yerine getirmesi söz konusudur. Rehberlik ise başkaları için belli bir işi yapmaktan çok, bireyi tanımak ve onu kendisine tanıtmak, büyümesine, gelişmesine, olgunlaşmasına sistematik olarak yardım etmek anlamlarını içermektedir. Genelde ‘psikolojik danışma’ ve ‘rehberlik hizmetleri’ kavramları birlikte kullanılır. Psikolojik danışma rehberliğin merkezini ve özünü oluşturur, rehberlikten ayrılmaz ve vazgeçilemez bir hizmet alanıdır. Rehberlik, psikolojik danışmayı da içeren geniş bir kavram olmakla birlikte rehberlik ve psikolojik danışma iç içe bulunan ve birbirlerini bütünleyen kavramlardır (Altıntaş, 2009). Rehberlik ve psikolojik danışma kavramları çoğu zaman bir arada kullanılmalarına rağmen zaman zaman ayrı ayrı da kullanılmaktadır. Her ne şekilde kullanılırsa kullanılsın bilinmesi gerekli husus psikolojik danışma hizmetlerinin rehberlik hizmetlerinin içinde yer aldığı ve onun özünü oluşturduğudur (Çetinkaya, 2009). Çağdaş eğitimde okul, öğretim, yönetim ve öğrenci kişilik hizmetleri öğelerinden oluşmaktadır. Okullarda öğrenci kişilik hizmetleri içinde kendine özgü bir faaliyet grubu olan rehberlik hizmetleri, doğrudan bireyi hedef alan ve bireye yardımcı amaç edinen etkinliklerdir. Psikolojik danışma faaliyetleri de kişiye yardımcı hedefleyen, rehberlik hizmetleri içinde yer alan, farklı yöntem, teknik ve beceri gerektiren psikolojik yardım hizmetlerini içermekte (Gündüz, 2008), bireyin karar verme ve problem çözme ihtiyaçlarını karşılayarak gelişim ve uyumunu sürdürmesine yardımcı olmak amacı ile bireyle yüz yüze kurulan psikolojik yardım ilişkisi olarak tanımlanmaktadır (Gibson ve Mitchell, 1990, Akt. Yeşilyaprak, 2013). Türkiye’de rehberlikle ilgili çalışma ve uygulamalara bakıldığında rehberlik ve psikolojik danışma kavramlarının birlikte fakat farklı sıralamalarda kullanıldığı görülmektedir. Rehberlik ve Psikolojik Danışma (RPD) biçiminde kullanıldığında rehberlik ağırlıklı bir yaklaşım, Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) biçiminde kullanıldığında ise psikolojik danışma ağırlıklı rehberlik hizmetleri benimsendiği anlaşılmaktadır. Son yıllarda Psikolojik Danışma ve

Rehberlik (PDR) biçiminde kullanımı yaygın olup Türkiye’de rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile ilgili en önemli örgüt olan dernek de bu ismi ve kısaltmayı kullanmaktadır (Gündüz, 2008). Bu nedenlerden dolayı bu çalışmada Psikolojik Danışma ve Rehberlik kullanımı ve PDR kısaltması tercih edilmiştir.

Psikolojik danışma ve rehberlik (PDR), bir insanın başka bir insana ya da gruba, insanların kendilerini gerçekleştirmelerine en elverişli yolları bulabilmeleri için yapılan yardımlardır (Baymur, 1975). Tan (2000) PDR’yi bireyin gelişmesi ve doyum verici uyumlar sağlamasında gerekli olan seçimleri, yorumları, plânları yapmasına ve kararları vermesine yarayacak bilgi ve becerileri kazanması ve ulaştığı bu seçim ve kararları uygulaması için kişiye yapılan sistemli ve profesyonel yardım olarak tanımlamıştır. Kuzgun (1992)’ a göre rehberlik, bireye kendini anlaması, çevredeki olanakları tanınması ve doğru kararlar vererek kendini gerçekleştirebilmesi için yapılan sistematik ve profesyonel yardım sürecidir. Kepçeoğlu (1999)’na göre PDR bireyin kendini anlaması, problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitesini geliştirilmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı bir uyum yapması ve böylece kendini gerçekleştirmesi için uzman kişilerce bireye yapılan psikolojik yardımlardır. PDR hizmetlerine ilişkin tanımların genelde bireyin kendini anlaması, gerçekçi hedefler belirleyip gerçekçi kararlar alması ve kendini gerçekleştirmesi üzerinde birleştiği görülmektedir. Ayrıca rehberlik ve psikolojik danışma kavramının bireylerin verimli ve mutlu yaşayabilmeleri ve sosyal yaşamlarına uyumlu olabilmelerine yardımda birleştiği de gözlenmektedir (Colombia Electronic Encyclopedia, 2013).

Dünyada 1900’lü yılların başında okullarda mesleki rehberlik odaklı başlayan ve 1920’li yılların başında daha çok kişisel ve eğitimsel konularla odak değiştiren PDR hizmetleri (Gysbers, 2001) içerisinde yıllar boyu çeşitli yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu yaklaşımlar incelendiğinde dört temel noktada birleştikleri görülmektedir. Bu yaklaşımlar kriz odaklı, iyileştirici çare bulucu, önleyici ve gelişimsel yaklaşım olarak adlandırılmıştır. Kriz odaklı yaklaşımda danışman kriz anında krize müdahale ederken, iyileştirici yaklaşımda daha çok iyileştirmeye, önleyici yaklaşımda problem olmadan ortaya çıkmasını önlemeye odaklanır. Gelişimsel yaklaşımda ise bireylerin okulda ve yaşama uyum sağlayabilmeleri için her gelişim döneminde başarımları gereken gelişim görevleri ve gelişimsel sorunları ile ilgilenilir. Bireyin gelişimi bu yaklaşımda ömür boyu devam etmektedir. PDR çalışmaları gelişim dönemlerine uygun olarak planlı ve programlı olarak sürdürülür (Muro ve Kottman, 1995). Türkiye’de 50 yılı aşkın bir geçmişi bulunan PDR hizmetleri, başlangıcından itibaren daha çok okul ortamında, kriz odaklı ve “yönelme” ekseninde anlaşılan bir yardım alanı olmuştur. Ancak 21. yüzyılda toplum, psikolojik danışmanlara giderek daha çok gereksinim duymaktadır (Yeşilyaprak, 2009). Bugüne dek olan gelişmelere bakıldığında Türkiye’de PDR alanının “profesyonel bir hizmet alanı” olarak kabul edilmesi konusunda önemli sorunlar olduğu, eğitimdeki uygulamalarda beklenen düzeye ulaşamadığı, PDR alanının bilimsel anlayış ve çağdaş yaklaşımlarla kabul edilmesi önündeki engellerin aşılamadığı

görülmektedir. Araştırma sonuçları, okullarda görevli elemanların ortak bir rehberlik anlayışına sahip olmamasının, verilen hizmetlerin başarısını büyük ölçüde engelleyen bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır (Kepçeoğlu, 1974, Gültekin 1984, Pişkin, 1989, Özdemir, 1991, Akt.: Yeşilyaprak, 2009).

Türkiye’de okullarda PDR hizmetleri 2524 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanan Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği (2001) çerçevesinde yürütülmektedir. Bu yönetmeliğin amacı, il/ilçe düzeyinde PDR hizmetlerinin ve bu hizmetlerin verildiği rehberlik ve araştırma merkezleri ile eğitim-öğretim kurumlarındaki PDR servislerinin kuruluş ve işleyişine ilişkin esasları düzenlemektir. PDR Hizmetleri Yönetmeliğinde PDR hizmetlerinin okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında yürütüldüğü belirtilmektedir. Ayrıca okul müdürü, okul rehber öğretmeni (psikolojik danışman), sınıf rehber öğretmeni ve diğer öğretmenlerin görev tanımları yapılmış ve PDR hizmetinde işbirliği içerisinde olmaları gerektiği belirtilmiştir (Tebliğler Dergisi, 2001). Bir başka deyişle, okullarda yürütülen PDR hizmetlerinin etkili olabilmesi için; okul müdürlerini, rehber öğretmenleri, öğretmenleri, öğrencileri ve velileri de içine alan bir takım çalışması gerekir. Bu takımdaki herkesin rehberlik hizmetleri ile ilgili paralel görüş ve algıya sahip olması, hizmetlerin etkililiğinde önemli bir rol oynamaktadır. Hızla değişen bir ortamda okulları başarılı bir biçimde gelecek yüzyıla taşıyacak bu takımın lideri olan müdürlerin okulu ve toplumu çok iyi tanımaları, okulun başarılı olabilmesi için liderlik yapmaları ve sürekli olarak kendilerini geliştirmeleri, okuldaki öğretmen ve psikolojik danışmanlarla işbirliği içinde olmaları beklenmektedir (Karip ve Köksal, 1999).

Takımın lideri okul müdürleri ise lokomotif okul psikolojik danışmanlarıdır. Bu anlamda okul psikolojik danışmanlarının rol ve sorumluluklarının açık bir şekilde tanımlanması ve takımın tüm üyeleri tarafından bilinmesi önemlidir. Yeşilyaprak (2008), yirmi birinci yüzyılda, psikolojik danışmanlar bireye psikolojik hizmet sunarken sürekli değişen çevrede, sürekli değişmekte olan bireye odaklanma, bireyin “değişmekte ve gelişmekte olan kendini” keşfetmesini cesaretlendirme, problem çözüme ve eleştirel düşünmeyi öğretme, kendine güvenme, iyimser, girişimci ve yaratıcı bireylerin yetişmesini desteklemek, değişime uyum sağlama kapasitesini geliştirme, esnekliği artırma, bireylerin “kendilerini yönetme becerileri” ve “aktarılabılır beceriler/meta yeterlikler” kazanmalarını destekleme, etik değerleri benimseyen bir “dünya vatandaşı”nı yetiştirmeye odaklanmalarını önermektedir. Bununla birlikte Pişkin (2006) okullarda sunulan hizmetlerin nicelik ve nitelik açısından yetersiz olduğu, meslek elemanlarının kimlik arayışının sürdüğünü ifade etmektedir. Bu durumda okul psikolojik danışmanlarının kendilerine ve aldıkları eğitimin yeterliğine yönelik algılarını belirlemek önemli görülmektedir. Psikolojik danışma ve rehberlik alan çalışanlarının yaşadıkları mesleki sorunları, kendilerini yeterli ve yetersiz hissettikleri alanları, lisans eğitimlerinin niteliğine ilişkin değerlendirmelerini ve mesleki doyumlarını etkileyen faktörleri inceleyen Tuzgöl-Dost ve Keklik (2012), alan çalışanlarının büyük çoğunluğunun özellikle

süpervizyon ve uygulama açısından aldıkları lisans eğitiminin yetersiz olduğunu düşündüklerini saptamışlardır.

Owen, Owen ve Ballestro (2009), okul psikolojik danışmanlarının rol ve işlevlerinin, özellikle okul müdürlerince nasıl algılandığı, psikolojik danışma ve rehberliğin işlevlerini okul için ne kadar önemli buldukları konusunun bu anlamda büyük önem taşıdığını belirtmektedirler. Çalışmalar okul müdürlerinin psikolojik danışma ve rehberliğin rol ve işlevlerini algılamaları ile ilgili farklı sonuçlar göstermektedir. Okul müdürlerinin psikolojik danışmanların rol ve görevlerini iyi bilmediklerini ve onlara görevleri dışında işler yüklediklerini gösteren araştırma sonuçlarının (Erdur-Baker ve Çetinkaya, 2007; Tuzgöl-Dost ve Keklik, 2012; Yerin-Güneri, Büyükgöze-Kavas ve Koydemir, 2007) yanı sıra müdürlerin psikolojik danışmanlığı çok destekleyen tavırlar içinde olduğunu ve psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini, okulun misyonunun gerçekleştirilebilmesi için çok önemli bulduklarını ve bu hizmetin gerekliliğini vurguladıklarını gösteren araştırma sonuçlarına da rastlanmaktadır (Owen, Owen ve Ballestro (2009). Örneğin, Özçelik, İskender ve Palancı (2000) öğrenci, müdür ve öğretmenlerin, ilköğretim okullarında rehberlik çalışmalarının ihtiyacı karşılayacak düzeyde olduğunu bununla birlikte belirli alanların kısmen yürütüldüğü görüşünde olduklarını saptamışlardır. Benzer şekilde, Özabacı, Sakarya ve Doğan (2008), çalışmalarında araştırmaya katılan müdürlerin, her okulda bir psikolojik danışman bulunması gerektiğini, PDR servisinin sürekli bir birim olarak okulda yer almasının öğrenci gelişimi açısından yararlı olacağını, düşündüklerini belirtmişlerdir. Akbaş (2001), ilköğretim ve ortaöğretim okullarındaki rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde oluşturulan işbirliğini incelemiş, yüksek idare desteği, geliştirici iletişim, olumlu PDR anlayışı, psikolojik danışmanın çaba ve motivasyonu, isteklilik, eğitim ve gelişime önem verme, koruyucu ve önleyici rehberlik anlayışı, öğrenci ihtiyaçlarına duyarlılık, sorumlulukların yerine getirilmesi, danışman rolünün benimsenmesi, öğrenci sayısının azlığı ve yüksek düzeyde veli katılımını işbirliğinin yüksek düzeyde olmasını sağlayan faktörler olduğunu saptamıştır.

Demir (2010) sınıf rehber öğretmenlerinin, rehberlik anlayışları ve rehberliğe yönelik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda, sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik anlayış düzeyleri ve rehberliğe yönelik tutum düzeylerinin oldukça yüksek olduğu, rehberlik anlayış düzeyleri ile rehberliğe yönelik tutum düzeyleri arasında orta düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Kadın sınıf rehber öğretmenlerinin hem rehberlik anlayışlarının hem de rehberliğe yönelik tutumlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Branşa göre ise sınıf rehber öğretmenlerin rehberlik anlayışlarının ve rehberliğe yönelik tutumlarının değişmediği saptanmıştır. Rehberlikle ilgili hizmet içi eğitime katılma durumuna göre rehberliğe yönelik tutumda katılanlar lehine anlamlı farklılık gözlenirken, rehberlik anlayışında farklılık gözlenmemiştir. Çalışılan eğitim kademesine göre ise, ilköğretimde çalışan sınıf rehber öğretmenlerin hem rehberlik anlayış düzeyleri hem de rehberliğe yönelik tutum düzeylerinin ortaöğretimde çalışanlardan daha yüksek olduğu

saptanmıştır. Kıdem yılına göre ise, sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik anlayış düzeylerinin farklılaştığı ancak rehberliğe yönelik tutum düzeylerinin değişmediği saptanmıştır. Karaküçük (2010), okul rehberlik servisinin fiziksel/mekansal koşullarını incelemiş, rehberlik servislerinin fiziksel koşullarının genelde uygun; orta uygun olduğu, bu durumun rehberlik servislerinin kamu ya da dersane/özel oluşuyla ilgili olmadığını ortaya koymuştur. Güvendi (2000), çalışmasında yürütülmekte olan rehberlik etkinliklerinin daha çok şekil düzeyinde kaldığını, öğrencilere ulaşamadığını, öğrenci beklentileri ile yürütülen etkinlikler arasında uyum bulunmadığını ve beklentilerde cinsiyete göre bir farklılığın olmadığını saptamıştır. Taşkaya ve Kurt (2010), İlköğretim okullarında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerini incelemişlerdir. Araştırmada sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre ilköğretim okullarında yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yetersiz olduğunu, her okulda rehber öğretmen olmamasının büyük bir eksiklik olduğunu, ancak rehberlik hizmetlerinin başta öğrenciler olmak üzere, öğretmen ve veliler açısından da yararları olduğunu belirlemiştir. Akgün (2010), anasınıflarına verilen rehberlik hizmetlerinde öncelikli hizmetin özel gereksinimi olan, davranış problemleri olan ve kaynaştırma öğrencileri ile ilgili olduğunu ve problem durumu olan çocuklar ve aileleri ile de çalışmalar yapıldığını belirlemiştir. Anne baba eğitim çalışmaları ikinci sırada belirtilmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğu şu an verilen hizmetlerden memnun olduğunu ve rehberlik servisinden başka bir beklentisinin olmadığını belirtmiştir.

Türkiye’de yapılan araştırmalar incelendiğinde, bu çalışmaların daha çok ilköğretim kurumlarında verilen PDR hizmetlerinin değerlendirilmesine yönelik olduğu ve PDR hizmetleri takımında yer alması beklenen çalışanların bir kısmını kapsadığı görülmektedir. Oysa çocukluktan çıkıp genç olan ve yetişkinliğe hazırlanan lise öğrencilerine verilen PDR hizmetlerinin, PDR hizmetleri takımının en önemli üyeleri olan; okul müdürü, okul rehber öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve öğrencilerin görüşlerinin bir arada incelendiği çalışmaların olmadığı görülmektedir.

Bu çalışmada, okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri takımının doğal üyesi olan okul müdürü, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve okul rehber öğretmenlerinin, okul PDR hizmetlerine yönelik görüşlerini karşılaştırmalı olarak incelemek amaçlanmıştır. Bu çalışmada, okul müdürü, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve okul rehber öğretmenlerinin okul PDR hizmetlerine yönelik görüşlerindeki benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmuştur.

Bu görüşlerden yararlanılarak, hizmetlerin aksayan yönlerini iyileştirmek için gerekli önlemler alınabilir. Okullardaki PDR hizmetlerinin aksayan yönlerini iyileştirmeye yönelik çabalar, PDR alanına yönelik yanlış inanışlarla başa çıkmak açısından da önemlidir. Ayrıca, bu çalışmanın PDR alanında yapılacak benzer çalışmalara kaynak oluşturacağı düşünülmektedir. Okullarda yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini derinlemesine incelemeyi

amaçlayan çalışmalar bulunmakla birlikte, okul müdürlerinin, sınıf rehber öğretmenlerin, okul rehber öğretmenlerin ve öğrencilerin algılarını karşılaştırmalı olarak ortaya koyan bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenlerle çalışmanın temel amacı; ortaöğretim kurumlarında yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik okul müdürleri, sınıf rehber öğretmenleri, öğrenciler ve okul rehber öğretmenlerinin görüşlerini karşılaştırmalı olarak incelemektir. Ayrıca, öğrencilerin PDR servisine başvurma sıklıkları ve başvuru nedenleri ve okul rehber öğretmenlerin lisans eğitiminin yeterliğine ilişkin düşüncelerini belirlemek amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırma türüdür. Olgu bilim deseni, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgu bilim araştırmalarında veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışı vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu araştırmada, ortaöğretim kurumlarında yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, okul müdürleri, sınıf rehber öğretmenleri, öğrenciler ve okul rehber öğretmenlerinin algılarına göre incelenmiştir.

Katılımcılar

Araştırmada maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örneklemeinde, görel olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu çalışmada, araştırmanın amacına yönelik olarak, PDR hizmetlerinin yürütülmesinden en üst düzeyde sorumlu okul müdürlerinin, hizmetlerin yürütülmesinden sorumlu okul rehber öğretmenlerinin, sınıf rehberlik hizmetlerini yürüten sınıf rehber öğretmenlerinin ve hizmetlerin alıcısı olan öğrencilerin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmanın katılımcılarını; Burdur merkezdeki on farklı ortaöğretim okulundan, altı okul müdürü, on altı sınıf rehber öğretmeni, yirmi üç öğrenci ve yedi okul rehber öğretmeni olmak üzere toplam 52 kişi oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan okul rehber öğretmenlerinin tamamı PDR alan mezunudur.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada verileri toplamak amacıyla, okul müdürleri, okul rehber öğretmenleri, sınıf rehber öğretmenleri ve öğrencilerin, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik görüşlerinin alınması amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Araştırma amaçlarına paralel olarak, okul rehber öğretmenlerine ve öğrencilere, okul müdür ve sınıf rehber öğretmenlerinden farklı sorular sorulması gerektiğinden dört farklı görüşme formu hazırlanmıştır. Örneğin; öğrencilerin hangi durumlarda PDR servisine

başvurdukları, PDR servisine başvuru sırası gibi sorular okul müdürü ve sınıf rehber öğretmenlerine sorulmamıştır. Ayrıca, okul rehber öğretmenlerine göre, diğer katılımcıların PDR hizmetlerine yönelik yanlış inançları ve aldıkları eğitimin yeterliğine ilişkin düşüncelerini belirlemeye yönelik sorular diğer katılımcılara sorulmamıştır. Görüşme formundaki sorulara, biri Çukurova Üniversitesi, diğer ikisi Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim dalında görev yapan üç öğretim üyesinin görüşleri alınarak son hali verilmiştir. Görüşme formundaki soruların açık ve anlaşılır olup olmadığı; araştırma katılımcıları dışında iki okul müdürü, beş sınıf rehber öğretmeni, yedi öğrenci ve bir rehber öğretmen olmak üzere toplam 15 kişi ile pilot uygulama yapılarak sınanmıştır. Görüşme formundaki sorular, araştırmanın amacına tam anlamıyla hizmet edebileceği anlaşıldıktan sonra asıl uygulamaya geçilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada gönüllülük esası dikkate alınmıştır. Görüşmeler için bir yönerge hazırlanmış, yönergede araştırmanın amacı ve çalışmanın nasıl gerçekleştirileceği açık bir şekilde belirtilmiştir. Ayrıca görüşmelerde katılımcıların kimliklerinin de saklı tutulacağı vurgulanmıştır. Görüşmeler, iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı yapılmış ve sorulara verilen cevaplar görüşme anında yazılarak kaydedilmiştir. Görüşmeler, yaklaşık 20 ile 30 dakika arasında sürmüştür.

Olgu bilim araştırmalarında veri analizi, yaşantıları ve anlamları çıkarmaya yöneliktir. Bu amaçla yapılan içerik analizinde verinin kavramsallaştırılması ve olguyu tanımlayabilecek temaların ortaya çıkarılması çabası vardır. Sonuçlar betimsel bir anlatım ile sunulur ve sık sık doğrudan alıntılara yer verilir. Bunun yanında ortaya çıkan temalar ve örüntüler çerçevesinde elde edilen bulgular açıklanır ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu nedenlerle bu araştırmada, verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla toplanan veriler, önce kavramsallaştırılmış daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmiş ve buna göre veriyi açıklayan temalar saptanmıştır. Bu doğrultuda veriler dört aşamada analiz edilmiştir. Bu aşamalar: Verilerin kodlanması, temaların belirlenmesi, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır. Araştırmada veriler her iki araştırmacı tarafından önce ayrı ayrı sonra bir araya gelerek analiz edilmiştir. Araştırmacılar tarafından elde edilen kodlar tekrar gözden geçirilerek, ortak temalar altında toplanmıştır. Temaların belirlenmesinde sorular esas alınmıştır. Yapılan analizler sonunda katılımcıların genel amaca yönelik görüşleri dört tema altında toplanmıştır. Bu temalar bulgular bölümünde sunulmuştur.

BULGULAR

İçerik analizi sonrasında, araştırmanın genel amacına yönelik olarak, Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin tanımı, bu hizmetlerin

değerlendirilmesi, hizmetlerin önündeki engeller ve işbirliği olmak üzere dört tema belirlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin PDR servisine başvurup başvurmadıkları, başvuranların başvuru nedenleri, rehber öğretmenlere göre öğrencilerin PDR servisine başvuru önceliği, okul müdürü, öğretmen ve öğrencilerin PDR hizmetlerine yönelik ne düşündükleri ve PDR hizmetlerine ilişkin yanlış inanışları belirlenmiştir. Son olarak okul rehber öğretmenlerin lisans eğitiminin yeterliğine ilişkin düşünceleri saptanmıştır.

Okul müdürleri, okul rehber öğretmenleri, sınıf rehber öğretmenleri ve öğrencilerin, PDR hizmetinin tanımı, PDR Hizmetlerinin değerlendirilmesi, engeller ve işbirliği temaları altında toplanan görüşleri Tablo 1’de karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

Tablo 1. Okul müdürleri, rehber öğretmenler, sınıf rehber öğretmenleri ve öğrencilerin, PDR hizmetinin ne olduğu ve amacı, PDR Hizmetlerinin değerlendirilmesi, engeller ve işbirliği temalarına ilişkin kodlar

Tema	Okul Müdürü (Kod)	Sınıf Rehber Öğretmeni (Kod)	Öğrenci (Kod)	Rehber Öğretmen (Kod)
PDR Hizmeti	Yol gösterme (4) Sorun çözme (3) Yöneltme (2) Yardım (1) Hizmet Birimi (1) Uzmanlık (1) Güven (1)	Sorun çözme (9) Yol gösterme (5) Yardım (4) Yöneltme (3) Köprü (3) Danışma (3) Hizmet Birimi (2) Öğrenciyi tanıma (2) Etkili İletişim (2) Uzmanlık (1) Bireyi anlama (1) Güven (1)	Sorun çözme (14) Yardım (13) Hizmet Birimi (7) Dert (5) ortaklığı (4) Seçenek sunma (2) Yöneltme (2) Danışma (1) Yol gösterme (2) Güven (1), Bilgi alma (1) Öğüt verme (1) Dersten kaçma (1)	Psikolojik yardım (7) Yöneltme (7) Seçenek sunma (5) Yol gösterme (4) Gizil güçlerini açığa çıkarmak (3) Performansını kullanmasına yardımcı olmak (3) Kendine tanımansa yardım (2) Farkındalık kazandırmak (2) Kendini gerçekleştirme ve yardımcı olmak (1)
PDR Hizmetlerinin değerlendirilmesi	Yeterli (3) Gerekli (2) Gönüllülük gerektiriyor (1) Eğitimin ayrılmaz	Yeterli (8) Rehber öğretmen sayısı yetersiz (3) Uzmanlık gerektiriyor (2)	Yeterli (11) Yetersiz (10) Etkinlikler sıkıcı (1) Geribildirim gerektiriyor (1) Gereksiz	

	parçası (1)	Etkinlikler sıkıcı (2) Geribildirim gerektiriyor (1) Tek başına etkisiz (1) İşbirliği gerekli (1)	(1)	
Engel	Rehberlik servisinin tanınmaması (3) Öğrencinin gönülsüzlüğü (2) Yanlış inanışlar (2) Rehber öğretmenin olmaması (1) İletişim eksikliği (1) Velinin ilgisizliği (1)	Rehber öğretmen sayısının yetersizliği (6) Rehber öğretmenin olmaması (5) Velinin ilgisizliği (3) İletişim eksikliği (2) Öğrencinin gönülsüzlüğü (1) Yanlış inanışlar (1) Rehberlik servisinin tanınmaması (1)	Yanlış inanışlar (7) Güvensizlik (5) Rehber öğretmenin olmaması (4) Öğrencinin gönülsüzlüğü (3) Rehber öğretmenin başka işlerle uğraşması (3) Kişisel özellikler (3) Yetersiz (2) Rehber öğretmenin sayısının yetersizliği (1) Yönetimin destek olmaması (1) Vakitsizlik (1) İletişim eksikliği (1)	Yanlış inanışlar (6) Velinin ilgisizliği (2) Öğrencinin Gönülsüzlüğü (1) Rehber öğretmenin sayısının yetersizliği (1) Farkındalığın olmaması (1) Yönetmelikler (1) İş yoğunluğunun fazla olması (1)
İşbirliği	Yeterli (5) Mesafeli (1) Yetersiz (1) Müdür aktif (1)	Yeterli (10) Yetersiz (2) Sadece etkinliklerde (1) Gerektiğinde var (1)		Yeterli (6) Destek az (1)

PDR hizmetlerinin değerlendirilmesi temasına yönelik soru rehber öğretmenlere, işbirliği temasına yönelik soru ise öğrencilere sorulmamıştır. Tablo 1' de görüldüğü gibi, PDR hizmetini okul müdürleri; yol gösterme ve sorun çözme, okul psikolojik danışmanları; psikolojik yardım, yöneltme, seçenek sunma ve yol gösterme, sınıf rehber öğretmenleri; sorun çözme, yol gösterme, yardım ve öğrenciler; sorun çözme, yardım, hizmet birimi, dert ortaklığı olarak

tanımlamaktadırlar. Katılımcıların bu temaya yönelik görüşlerini yansıtan örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur

Müdür 1: “Öğrencinin ailede, okulda yaşadığı sorunları için, yardım aldığı yol gösterici, hedeflere ulaşmayı sağlayan, öğrencilik hayatının iyi olmasını sağlayan, gönüllüğü, gizliliği olan destek merkezi. Okul içinde bağımsız, hiyerarşiden uzak bir yer. Öğrencinin güveni, gönüllülüğü önemli.”

Müdür 4: “Öğrencilerin karşılaştıkları ve tek başına halledemedikleri problemleri ile ilgili bu konuda tecrübeli ve donanımlı kişilerden gerekli yardım ve desteği almalarına rehberlik ve danışma hizmeti denir.”

Rehber öğretmen 1: “Psikolojik yardım alma ve öğrencileri bir üst eğitim kurumuna ya da alanlara yöneltmedir.”

Rehber öğretmen 2 : “Öğrencilere eğitsel mesleki ve kişisel konularda yapılan yardımlardır.”

Sınıf rehber öğretmeni 8: “Öğrencinin sosyal, ailevi, dersleri ile ilgili bir sorununda yardımcı olan yol gösteren, yollar gösteren, gerektiğinde kötüye gidişe dur demek için müdahale eden, alanında uzman kişi.”

Sınıf rehber öğretmeni 9: “Öğrencilerin sıkıntıları olduğu konularda yardımcı olmak ve anlamak, gelecekleri konusunda yol göstermektir. Meslek seçimi, insan ilişkileri gibi.”

Sınıf rehber öğretmeni 13: “Öğrenciyi okula ve okul dışında bireysel gelişimini hızlandırmak için, okul içinde uygulanmasıdır. Yani rehberlik dersi sayesinde, teneffüslerde, öğrencinin görüşüldüğü her durumda, yaşı itibarıyla nasıl davranılması gerektiği ve ondan nasıl faydalanacağını anlatıp, gerek görürse kişisel gelişim formu, yetenek formu, davranış bozukluğu formu, devamsızlık etkenleri formu gibi değişik etkinlikler uygulanarak kendisi tarafından söyleyemediği sorunları varsa, onları bilmek ve o sorunların kaldırılması için çalışmalar yapmak.”

Öğrenci 1: “Yardıma ihtiyacımız olduğunda, sorunlarımız olduğunda yardım eden yer.”

Öğrenci 5: “Bir sorunumuz olduğunda her türlü okul veya okul dışı sorunlarımızı anlatabiliyoruz. Okul, sınav, derlerdeki yardımcı kişiler rehberlik servisini oluşturur. Kendi hayatında yaşadığı tecrübelerle karşı yardım, öğüt de veriliyor, seçeneklerde sunuyorlar, bunlar seni sıkıyor rahatlatıyor.”

Öğrenci 6: *“Sorunların azaltılması için konuşulan kişilerdir. Çözüm üretilen yer. Bir dert bir sorun anlatabileceğin tek yer. Ailelerle, arkadaşlarla paylaşamadıklarını paylaşabildiğin yer.”*

Tablo 1’e göre, PDR hizmetlerinin değerlendirilmesi temasına ilişkin okul müdürleri; PDR hizmetlerini yeterli ve gerekli bulurken, sınıf rehber öğretmenleri hizmetleri yeterli bulmakla birlikte, rehber öğretmen sayısını yetersiz, PDR hizmetinin uzmanlık gerektirdiğini ve rehberlik etkinliklerini sıkıcı bulduklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yarısı PDR hizmetlerini yeterli bulurken diğer yarısı hizmetlerin yetersiz olduğunu belirtmiştir. PDR Hizmetlerinin değerlendirilmesi temasına yönelik katılımcı görüşlerine örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

Müdür 1: *“Kağıt üzerinde istatistik veriden ibaret olmamalı, sorunun kökenine inmeli, etkinlikler aktif ve faydalı olmalı. Rehberliğin özel sahasına girilip, idari işlere danışmanı karıştırmamalı, danışman sınav sistemi ile ilgili, hangi bölümden hangi meslekler tercih edilir, mezuniyetin- yıllığın hazırlanmasında yardımcı oldu. Etkinliklerde bulundu, üniversitelere geziler yaptı, sene başında yönetmeliklere uygun ortaöğretimin nasıl olduğu ile ilgili bilgi verdi. Sene başında okulun tanıtımı ile ilgili sunu yaptı, personel tanıtımı yaptı. Ailelerle görüşüyor, veli toplantılarına öğretmenin izniyle katılıyor.”*

Müdür 5: *“Okullarda rehberlik hizmetleri sistemin bir parçasıdır. Okullardaki eğitim öğretim hizmetlerinin yürütülebilmesi için, rehberlik hizmetlerinin büyük önemi vardır. Okulların tanıtımında, öğrenci kişilik gelişiminde öğrencilerin okula uyumunda öğretmen ve öğrenci arasındaki problemlerde öğrencinin yönlendirilmesinde, öğrencilerin üst öğrenim kurumuna yerleştirilmesinde rehberlik hizmetlerinin büyük önemi vardır. İdare açısından rehberlik hizmetleri olmazsa olmazlardandır.”*

Sınıf rehber öğretmeni 2: *“Okulumuzda 900 öğrenci var ve bu okulun sadece bir rehber öğretmeni var. Rehber öğretmen bu mevcuda çok yetersiz kalıyor. Öğrencilere rehberlik saatlerinde anketler veriyoruz. Fakat bu anketlere cevaplar verirken pek dürüst davranmıyorlar. Geçen yıllarda sürekli yaptıklarını ve yapmaktan sıkıldıklarını söylüyorlar. Anketlerin üzerinde anketin uzman kişiler tarafından uygulanması gerektiği yazıyor. Ama bu anketleri biz, yani uzman olmayan kişiler uyguluyor. Bundan dolayı yapılan etkinlikler pek yerini bulmuyor. Ayrıca rehberlik etkinlikleri öğrenciyi sıkmayacak şekilde olmalı.”*

Sınıf rehber öğretmeni 3: “Kâğıt üzerinde değil gerçek anlamda yürütülüyor. Öğrencilerde danışma almak için istekli. Son sınıflar için, onların streslerini ölçerek stres seviyelerine göre yardım alıyorlar. Okulda stresle, üniversitelerle ilgili sunumlar yapılıyor. 9. Sınıfın adaptasyonu için etkinlikler düzenleniyor. Öğretmenin ve danışman hocanın istemesi önemli. Rehber öğretmenin hazırladığı, program dahilinde rehberlik saatlerinde rehber öğretmenler olarak etkinlikleri uyguluyoruz. Öğrencilere etkinliklerin sonucu verildiğinde daha istekli oluyorlar. Sonuçlarını öğrenciler de soruyorlar. Ders çalışma konularında ve kendileri hakkında bir şeyler duymak hoşlarına gidiyor.”

Öğrenci 7: “Rehberlik servisinin yaptığı etkinlikleri yararlı buluyorum. Yetenek testleriyle, diğer anketler ve etkinliklerle kendimizi tanımamızı sağlıyor, yardımcı oluyor. Çevredeki kişilerin rehberlik servisi hakkında kötü düşünmesi sıkıntı yaratıyor. Genellikle problemler, sorunlu kişilerin gittiğini düşünüyorlar. Arkadaş çevresi kötü baktığı için gitmeye çekindiklerini düşünüyorum. Ben çekinmiyorum, gidince rahatlıyorum.”

Öğrenci 21: “Bence yapılan hizmetler iyi ve yeterli, çok fazla bir şey yapılmasına gerek yok. Resmi evraklarla çok fazla ilgilenmesini doğru bulmuyorum. Çünkü o zaman öğrencilerine pek zaman ayıramıyor. Her hafta anket doldurmaktan hoşlanmıyorum, çünkü konuları çok basit ve saçma aynı zamanda sıkıcı. Genel manada okulda rehberlik hizmetleri iyi. Rehber öğretmenimizin resmi evraklarla ilgilenmesinden dolayı çok olumsuz etkileniyor. Resmi evraklarla ilgileneneğine öğrencilerle ilgilenmeli.”

Öğrenci 22: “Bizimle ilgilenmeye pek zaman kalmıyor. Sürekli evraklarla uğraşılıyor. Seminerlere katıldığı için işlerini yetiştiremiyor. Rehberlik panosunu düzenli olarak yeniliyor.”

Öğrenci 16: “Bence hiç yeterli değil, rehber öğretmen öğrencilerle iletişim halinde olmalı, birebir ilgilenmeli. Bir dönem boyunca birkaç anket yapılıyor. Yeterli değil.”

Tablo 1 incelendiğinde, okul müdürleri PDR hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan engelleri; rehberlik servisinin yeterince tanınmaması, öğrencilerin gönülsüzlüğü ve rehberlik hizmetlerine yönelik yanlış inanışlar olarak belirtirken, okul rehber öğretmenleri; PDR hizmetlerine yönelik yanlış inanışları ve öğrencinin ve velinin ilgisizliğini, rehber öğretmen sayısının yetersizliğini engel olarak ifade etmişlerdir. Sınıf rehber öğretmenleri, rehber öğretmen sayısı yetersizliği, rehber öğretmen olmaması ve velinin ilgisizliğini engel olarak

görürken, öğrenciler benzer şekilde; yanlış inanışlar, güvensizlik, rehber öğretmenin olmaması, öğrencilerin gönülsüzlüğü, rehber öğretmenin farklı işlerle uğraşması ve kişisel özellikler olarak belirtmişlerdir. Bu temaya ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

Müdür 5: *“Rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde, en önemli engel, toplumumuzun rehberlik hizmetlerinin ne kadar önemli olduğu ile ilgili bilgisinin olmamasıdır.”*

Müdür 6: *“Rehberlik faaliyetlerinin öneminin hala tam olarak kavranmamış olması, önemi anlaşılmamış hayata geçirmekte sıkıntı var. Rehberliğin önemi öğretmenlere kavratılmalı ve profesyonelce yapılmalı.”*

Okul rehber öğretmeni 1: *“Öğrencinin gönüllü ve istekli olmaması. Kendileri üzerinde çok fazla düşünmüş olmamaları. Neyi en çok istediklerini ya da sevdiklerini bilmiyorlar. Ben kimim, neyim, neyi çok severim gibi sorulara cevap veremiyorlar. Kendilerinin farkında değiller.”*

Okul rehber öğretmeni 2: *“Tek rehber öğretmen olmam. İş yoğunluğu çok fazla, grup, bireysel ve veli rehberliğine yetişemiyorum. Haftada 30 saat çalışmam lazım, 40 saat çalışıyorum ama yetişemiyorum. Bu büyük bir sorun.”*

Okul rehber öğretmeni 3: *“Kişisel kaynaklar, tükenmişlik, insanların farklı beklentisi olması. Rehber öğretmeni her türlü sorunu çözecek birisi olarak görmeleri. Halbuki bu uzun zaman gerektirebiliyor. Öğrencilerin önyarguları, bu tip durumlar sorunların çözümünü engelliyor, bu durum rehber öğretmeni yıldırıyor.”*

Sınıf rehber öğretmeni 2: *“Bence en önemli engel öğrenci sayısının fazla olması, okulda sürekli kavgaların olması ve rehber öğretmen sayısının az olmasıdır. Öğrenci sayısı fazla olunca hepsinin ayrı ayrı sorununu dinlemek zor oluyor. Öğrenciler arası kavgalar ise bazı sorunları durumları gölgede bırakıyor.”*

Sınıf rehber öğretmeni 7: *“Rehber öğretmenin tek başına olması, öğrencinin rehberliğin ne olduğunu tam olarak kavrayamaması, hazırlanan etkinliklerin de öğrenciler için ilgi çekici olmaması.”*

Sınıf rehber öğretmeni 11: *“Taraflar açısından İşin ciddiye alınmaması. Öğretmen veli iletişimin ve desteğinin yetersiz kalmasıdır. Öğretmenin yapabileceklerini de sınırlıyor. Belki seminerlerle, velilerin de olaya dahil edilmesiyle okul, öğretmen, veli işbirliği daha iyi sağlanabilir.”*

Öğrenci 18: *“Çevremizdeki insanlar, başkası ne der düşüncesi.”*

Öğrenci 17: “Güvensizlik, rehberliğe sorunlu öğrencilerin gideceği düşüncesi.”

Öğrenci 1: “İçeride kapanıklık, vakit ayıramama.”

Öğrenci 7: “Çevredeki kişilerin rehberlik servisi hakkında kötü düşünmesi. Genellikle problemliler, sorunlu kişilerin geldiğini düşünüyorlar. Arkadaş çevresi kötü baktığı için gitmeye çekindiklerini düşünüyorum. Ben çekinmiyorum, gidince rahathıyorum.”

Tablo 1'e göre, okul müdürleri, okul rehber öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenleri PDR hizmetlerinin yürütülmesinde işbirliğini genel olarak yeterli bulduklarını ifade ederken bir kısmı da işbirliğinin yetersizliğinden ve ihtiyaç duyulduğunda işbirliği kurulduğundan söz etmiştir. İşbirliği temasına ait örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

Müdür 3: “Genelde sınıf rehber öğretmenleri daha yakından tanıdıkları için, onları dinliyorlar. O çözmezse bize, bir de rehber öğretmene gönderiyorlar. İşbirliği olduğunu düşünüyorum. Bu bölüme önem veriyorum ve öğrencilere çok faydalı olduklarını, hizmetlerinin önemli olduklarını düşünüyorum.”

Müdür 5: “Okuldaki rehberlik hizmetleri eşgüdüm ve işbirliğine dayalı yürütülmesi gereken bir hizmettir. Bu anlamda, öğretmenin öğrenciye yönelik rehberlik hizmetlerinde rehber öğretmenler yönlendirici olmaktadır. Okul idaresinin rehberlik hizmetlerini yürütmekte en önemli yardımcısı rehber öğretmenlerdir. Rehberlik hizmetleri yürütülürken mutlaka, okul idaresinin, öğretmenlerin ve rehber öğretmenlerin eşgüdümünde çalışması gerekmektedir.”

Okul rehber öğretmeni 1: “Öğretmenlerin olumlu algısı var. Danışmanın onlara destek olabileceğinin farkındalar. Diyalog halindeyiz. Etkinlikleri yapma konusunda hevesliler. Tabii birkaç kişi de olumsuz tutum içinde.”

Okul rehber öğretmeni 6: “Okul idaresi rehberlik servisine teknik donanım konusunda destek veriyor. Rehberlik hizmetleri uygulamalarının yapılmasında gerekli toplantıların düzenlenmesinin sağlanmasında ve alınan kararların uygulanmasında rehberlik servisine destek oluyor.”

Okul rehber öğretmeni 7: “Okul idaresi rehberlik konusunda istediğim çoğu şeyi yerine getiriyor. Bazılarını da yokluktan dolayı yerine getiremiyorlar. Rehberlik hizmetlerinin önemi diğer okullara oranla daha fazla. Çünkü öğrencilerin psikolojik

sorunları çok ve hepsinin yönlendirilmeye ihtiyacı var. İdare bunların farkında olarak hareket ediyor.”

Sınıf rehber öğretmeni 3: “Rehber öğretmenin emredici tavrı yok, okulda idare, öğretmen, danışman işbirliği var. Çoğu etkinliği sınıf rehber öğretmenleri isteyerek uyguluyor. Her hafta bunu uygulamak istemeyen sınıf rehber öğretmenleri de var. Takip yapılması bazen zor olabiliyor.”

Sınıf rehber öğretmeni 11: “İşbirliği olduğunu pek düşünmüyorum. Her şeyden önce öğrenci tarafından özellikle rehberlik dersi ciddiye alınmıyor. Boş ders olarak değerlendiriliyor. Sorunların çözümünde yüzeysel kalınıyor. Bu dersin daha verimli ve aktif hale getirilmesi gerekmektedir.”

Sınıf rehber öğretmeni 16: “Üçü (müdür, sınıf rehber öğretmeni ve okul rehber öğretmeni) birlikte çalışmazsa hizmetler verimli olmaz, öğretmenler gerekli gördüğü öğrencileri, rehberlik hizmetine yönlendirmeli.”

Öğrencilerin PDR Servisine Başvurup Başvuramaları ve Başvuranların Başvuru Nedenleri

Araştırmanın bir diğer amacına yönelik olarak, öğrencilerin, okul PDR servisine başvuru nedenleri ve ne şekilde başvurduklarını belirlemeye yönelik bir soru sorulmuştur. Cevaplar incelendiğinde, öğrencilerin 18’i psikolojik danışma ve rehberlik servisine isteyerek başvurduğunu, üçü başvurmadığını ve üçü de istemeyerek anne-babasının zorlamasıyla başvurduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin çoğu, ders çalışma yöntemleri, arkadaşlarla ilgili sorunlar, kişisel sorunlar ve sınıf/okul sorunları olduğunda psikolojik danışma ve rehberlik servisine başvurduklarını belirtirken, bir kısmı da, idari sorunlar, alan/bölüm seçimi, meslek seçimi, gelecek planlaması ile ilgili konularda PDR servisine başvurduklarını ifade etmişlerdir. Örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

Öğrenci 5: “Evet, ailevi durumumdan dolayı yardım aldım. Annemin rahatsızlığından dolayı konuştum. Öğretmenin de annesinin aynı sıkıntısı varmış, konuşmak iyi geliyor, seneye sınav var. Çalışma yöntemleri konusunda yardım alıyorum, faydasını görüyorum. Konuşunca annemin hastalığı ile ilgili yardımcı oluyor, beni rahatlatıyor, eskiden ne yaptığımı anlatıyor. Alan, bölüm seçimi konusunda yardım alıyorum.”

Öğrenci 6: “Evet yararlandım. Gelecekte ve sınavla ilgili kaygılarda heyecanın azaltılmasında, herhangi bir sorunumda bir tartışmamda, çözüm üretilmesi için başvurudum. Mesela bir arkadaşla tartıştığımda güzel çözümler üretiyor. Bakış açımı değiştiriyor, genelde sınavla ilgili kaygımın azaltılmasında, meslek

seçiminde, hayata karşı bakış açımda, üniversite seçiminde en iyi yönlendiren, anlayan kişi.”

Öğrenci 10: *“İsteyerek yararlanmadım. Ama çok kez gönderildim. Ailemle, arkadaşlarımla sorunlarımı çözebilirim. Bence gerek yok. İşin içinden çıkamazsam, köşeye sıkışırsam şu ana kadar sıkışmadım. Sorunlar çözülüyor. Kişiye bağlı bir şey, bence gerek yok.”*

Okul Rehber Öğretmenlerine Göre Öğrencilerin PDR Servisine Başvurma Nedenleri

Öğrencilerin, okul PDR servisine başvuru nedenleri ve ne şekilde başvurduklarını belirlemeye yönelik soru okul rehber öğretmenlerine de sorulmuştur. Böylece öğrenciler ve okul rehber öğretmenlerinin algıları arasındaki benzerlik ve farklılıklar belirlenmeye çalışılmıştır. Okul rehber öğretmenlerine göre, öğrencilerin PDR servisine başvurma nedenleri şunlardır: Ders çalışma programının hazırlanması, bir üst okul hakkında bilgi, sınav bilgilendirilmesi, yönetmelikler, ailevi sorunlar, arkadaş sorunları, öğretmen sorunları, sınav kaygısı, mesleki rehberlik, ders çalışma yöntemleri, kişisel sorunlar, iletişim sorunları, uyum sorunları ve okulda yaşanan şiddet olaylarıdır. Okul rehber öğretmenlerine göre öğrenciler en çok, ailevi sorunlar, ders çalışma becerileri, kişisel sorunlar ve meslek seçimi konularında yardım talep etmektedirler. Okul rehber öğretmenlerinin görüşlerini yansıtan ifadelerden birkaçı aşağıda sunulmuştur.

Okul rehber öğretmeni 1: *“Ders çalışma programı hazırlatma, askeri okullar başvuru koşulları nelerdir, sınıf geçme yönetmeliği, sınav bilgilendirilmesi, disiplin yönetmeliği soruyorlar. Ailevi sorunlarını anlatıyorlar. Güler yüzlü, sıcak olursan samimi olursan özel şeylerini de paylaşıyorlar. Arkadaş ve öğretmenleriyle yaşadıkları problemleri anlatıyorlar.”*

Okul rehber öğretmeni 6: *“Önce mesleki rehberlik, eğitsel, rehberlik daha sonra bireysel rehberlik. Bireysel rehberlikte, uyumla ilgili, iletişimle ilgili problemler, aile sorunları, ergenlik dönemi ile ilgili sorunlar, 9. sınıflarda uyum problemleri ile ilgili sorunlarla geliyorlar.”*

Okul rehber öğretmeni 7: *“Anne babalarından kaynaklanan sorunlardan, meslek liselerine toplumun bakış açısından, disiplin durumlarından ders çalışma problemleri için gelen çok fazla öğrenci var. Okulda çok fazla şiddet olayları oluyor, bu durumlar için başvuruyorlar.”*

Okul Rehber Öğretmenleri ve Öğrencilere göre Öğrencilerin PDR Servisine Başvuru Önceliği ve Öğrencilerin Psikolojik Yardımı Öncelikle Kimden Talep Ettiklerine Yönelik Görüşleri

Okul rehber öğretmenleri ile öğrencilerin PDR hizmetlerine başvuru önceliği ve psikolojik yardım hizmetini kimlerden talep ettiklerine ilişkin soruya verdikleri cevaplar şu şekilde özetlenebilir. Araştırmaya katılan okul rehber öğretmenlerinin büyük çoğunluğu öğrencilerin psikolojik yardıma ihtiyaç duyduklarında öncelikle kendilerine başvurduklarını düşünmektedirler. Bir okul rehber öğretmeni öğrencilerin psikolojik yardım için önce arkadaşlarına başvurduklarını ifade ederken, diğeri önce sınıf rehber öğretmenine, daha sonra rehber öğretmene başvurduklarını belirtmektedir. Okul rehber öğretmenlerinin görüşlerine yönelik örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

Okul rehber öğretmeni 1: *“Genellikle ilk bana geliyorlar. Rehberlik servisini tanıtımını sağlayan broşür dağıttım.”*

Okul rehber öğretmeni 2: *“Değişebiliyor, bazen ilk sırada gelirken, bazen öğretmenlerinin yönlendirmesi ile geliyorlar.”*

Okul rehber öğretmeni 3: *“Genellikle, ilkönce arkadaşlarıyla, sonra sınıf öğretmeniyle, problem çözülmediyse en son bana gelirler.”*

Okul rehber öğretmeni 6: *“Öğrenciler ilk önce sınıf rehber öğretmenine başvururlar. Daha sonra sınıf rehber öğretmeni aracılığıyla rehberlik servisine yönlendirilirler.”*

Okul rehber öğretmeni 7: *“Buraya ilk geldiğimde beni bilmiyorlardı. Beni tanıyınca sürekli gelmeye başladılar. Özellikle odanın yanında bulunan sınıflardaki öğrenciler çok sık gelirler. Problemleri olmasa bile düzenli gelen öğrencilerim var. Öğrencilerimin büyük çoğunluğunun başvurma listesinde ilk sırada olduğumu düşünüyorum.”*

Öğrencilere, psikolojik yardımı öncelikle kimden talep ettikleri sorulduğunda ise; birinci sırada anne-babadan, ikinci sırada arkadaşlarından, üçüncü sırada rehber öğretmenden, dördüncü sırada ise kendilerine yakın buldukları öğretmenlerinden yardım talep ettiklerini belirtmişlerdir. Görüldüğü gibi PDR hizmetlerine başvuru önceliği rehber öğretmen ve öğrencilere göre değişmektedir. Rehber öğretmenler öğrencilerin öncelikle kendilerine başvurduklarını düşünürken, öğrenciler öncelikle anne- babalarına başvurduklarını belirtmişlerdir.

Okul Rehber Öğretmenlerine Göre Okul Müdürü, Öğretmen ve Öğrencilerin PDR Hizmetlerine Yönelik Görüşleri

Araştırmaya katılan okul rehber öğretmenlerinin, okul müdürü, öğretmen ve öğrencilerin PDR hizmetlerine yönelik görüşleri incelendiğinde şu sonuçlar elde edilmiştir. Okul rehber öğretmenlerine göre, okul müdürlerin çoğu PDR hizmetlerini olumlu ve gerekli görmektedirler. Ayrıca, okul rehber öğretmenleri okul müdürlerinin yardıma ve işbirliğine açık olduğunu düşünmektedirler. Benzer şekilde, okul rehber öğretmenlerinin çoğu, okul müdürlerin PDR hizmetlerinin yürütülmesinde desteklerinin olduğunu ifade etmişlerdir. Okul rehber öğretmenlerinden bazıları müdürlerin, kendilerini idari işleri yapacak kişi olarak görmekte olduklarını ve PDR hizmetlerinin çok gerekli olmadığını düşündüklerini belirtmişlerdir. Bir rehber öğretmen de müdürlerin PDR hizmetlerini sorun odaklı hizmetler olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

Okul rehber öğretmeni 1: *“Bazen bireysel algıları bazı kişilerin davranışlarını etkiliyor. Buna göre davranıyorlar. Bazı idari işleri yap gibi, ya da bu senin işin değil, sen karışma ben yaparım gibi şeyler. Müdürün algısı olumlu, okula yararlı olacağım gibi. Algı okuldaki kişiler göre değişiyor.”*

Okul rehber öğretmeni 2: *“Destek olmaya çalışıyorlar. Yapılanlara engel olmazlar. Yük olarak görmüyorlar ama çok da gerekli bir şey olarak görmüyorlar. Ama bir sorun olduğunda bizi ilgilendirmez rehber öğretmen çözsün diyorlar. Ailelerle konuşurken biz çözeriz her türlü problemi onlara gerek yok diyorlar, işe geldiğinde bizi ilgilendirmez diyorlar.”*

Okul rehber öğretmeni 4: *“Genel anlamda sorun odaklı görülüyor. Problemliler öğrenciler varsa gönderelim tarzında düşünülüyor.”*

Okul rehber öğretmenlerine göre, öğretmenlerin çoğu PDR hizmetini yük olarak görmektedir. Bununla birlikte, Okul rehber öğretmenleri, öğretmenlerin çoğunun PDR hizmetlerinin yürütülmesinde kendileriyle işbirliği yaptıklarını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Okul rehber öğretmenlerinin bir kısmı, öğretmenlerin PDR hizmetlerini sorun çözme olarak gördüklerini ifade ederken, bir kısmı öğretmenlerin PDR hizmetlerinin gerekli olduğunu düşündüklerini belirtmiştir. Örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

Okul rehber öğretmeni 2: *“Özellikle tüm sınıfı etkileyecek bir sorunla karşılaştıkları zaman, her işi rehberlik servisine yükleyerek, bütün sorunların çözüleceğine inanıyorlar. Rehber öğretmenin her sorunu çözmesi gerektiğini düşünüyorlar. Rehberlik konusunda anlayışları yetersiz. Senin görev tanımını bilmiyorlar. Neyi yapacağını ya da yapamayacağını bilmiyorlar.”*

Okul rehber öğretmeni 4: *“Sorun odaklı düşünüyorlar. Öğrencinin sorunu olursa gönderelim tarzındalar. Rehberlik derslerini önemsemiyorlar. Bunun nedeni, etkinliklerin yetersiz olması, bu da öğretmenlerin isteksiz olmasına yol açıyor. Rehberliği ekstra bir yük olarak görüyorlar, bu da rehberlik saatlerini önemsememelerine eden oluyor.”*

Okul rehber öğretmeni 6: *“Sınıf rehber öğretmenlerine rehberlik anlayışı kazandırma semineri verilmektedir. Bu da öğretmenlerin rehberlik hizmetine bakış açısını olumlu yönde etkilemektedir. Öğretmenlerin iş yükünün ağır olması, rehberlik hizmetlerini yapma zamanını azaltmaktadır. Uygulamalarda sınıf rehber öğretmenleri etkinlikleri hafta hafta uygulamaya çalışmaktadır. Dönem ve yılsonunda gerekli raporları rehberlik servisine vermektedirler.”*

Okul rehber öğretmeni 7: *“Etkinliklerden çok şikâyetçiler. Etkinliklere yeterince katılım sağlanamadığını ve etkinliklerle dalga geçtiklerini söylüyorlar. Aslında öğrenciler ve öğretmenler bu konularda biraz haklı, çünkü etkinlikler meslek liselerine göre tasarlanmamış, genelde diğer liselere göre tasarlanmıştır.”*

Okul Rehber Öğretmenlerine göre Öğrencilerin PDR Hizmetlerine İlişkin Sahip Olduğu Yanlış İnanışlar

Okullarda verilen PDR hizmetlerini büyük kısmı öğrencilere yönelik olduğu için özellikle öğrencilerin PDR hizmetlerine yönelik algıları anlaşılmaya çalışılmıştır. Profesyonel psikolojik yardıma yönelik yanlış inanışların Okul PDR hizmetlerinin devamlılığını ve etkiliğini engellediği araştırmalarla ortaya konmuştur (Şahin ve Yüksel, 2011). Bu nedenle okul rehber öğretmenlerin, öğrencilerin PDR hizmetlerine yönelik yanlış inanışlarını bilmesi, bu inanışlarla baş etmesi için önemlidir. Araştırmaya katılan okul rehber öğretmenlerinin çoğu, öğrencilerin PDR hizmetlerine ilişkin yanlış inanışları olduğunu ifade etmişlerdir. Okul rehber öğretmenlerini bu inanışları: ders kaytarma, sorun çözme yeri, yararı olmayan ve sadece sorunlu öğrencilere yönelik bir hizmet olduğu şeklinde ifade etmişlerdir. Okul rehber öğretmenleri, öğrencilerin PDR hizmetlerinin ne olduğunu bilmediğini ve PDR hizmetleri tanıtıldığında öğrencilerin görüşlerinin olumlu olduğunu ifade etmişlerdir. Okul rehber öğretmenlerinden biri öğrencilerin PDR etkinliklerinden hoşlanmadıklarını ifade ederken, öğrencilerin özellikle grup rehberliği etkinliklerine katılmaktan hoşlandıklarını ve PDR hizmetini almaya gönüllü olduklarında bu hizmetlerin daha etkili verilebileceğini düşünenler de bulunmaktadır. Okul rehber öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur.

Okul rehber öğretmeni 2: *“ Birçoğu ne olduğunu bile bilmiyor. Sınıflara tanıtmaya çalışıyorum ama çok başarılı olamıyorum.”*

Sorunun çoğu zaman benden ve rehberlik servisinden kaynaklandığını düşünüyorum, gereğinden fazla detaya iniyorum bu da benim eksik tarafım. 9-10 ve 11. Sınıfların rehberlik servisi hakkında bir şeyler düşündüklerini biliyorum. Rehberlikle ilgili bir etkinlikte gönüllü bir şekilde katılıyorlar. Rehberliğin bilincinde oldukları için. 12. Sınıflarla da yılın başından beri ilgileniyorum. Genellikle olumlu ve rehberliğin kaytarma işi olduğu düşüncesini yitdiğimi düşünüyorum. Öğrenciler ilk önce güven konusunda test ediyorlar, güvendikten sonra sorunlarını anlatmaya çalışıyorlar.”

Okul rehber öğretmeni 4: *“Birçok öğrencinin tam olarak tanıdığını ve yararlanmak istediğini düşünmüyorum. Genel anlamda öğrenciler yararsız görüyor. Erkek öğrenciler, ben güçlüyüm düşüncesiyle yardım almak istemiyorlar. Kız öğrenciler daha çok yardım alıyor.”*

Okul rehber öğretmeni 6: *“Anadolu kısmında ilgi fazlayken genel lise kısmında biraz daha az, öğrenciler daha çok mesleki eğitime ilgili konulara önem vermekte. Bunun yanında bireysel rehberlikte yürütülmekte. Genel lise kısmında sorunlu öğrenciler gider mantığı olduğundan daha az başvuruyorlar. Anadolu kısmında faydalanılacak bir birim olarak görülüyor.”*

Okul rehber öğretmeni 7: *“Öğrencilerim benden rehberlik konusunda yararlanmaya çalışıyorlar. Rehberlik dersindeki etkinliklerden hoşlanmıyorlar. Bazı öğrenciler görüşmeye gelmeseler de görüşme kartı almak için bana uğruyorlar. Hizmeti suiistimal etmeye çalışıyorlar.”*

Okul Rehber Öğretmenlerinin Lisans Eğitiminin Yeterliliğine İlişkin Düşünceleri

Okul rehber öğretmenlerine lisans eğitimlerinin yeterliliğine ilişkin düşünceleri sorulmuştur. Alınan cevaplar şu şekilde özetlenebilir: İki okul rehber öğretmeni aldıkları eğitimin teorik olarak yeterli olduğunu belirtirken, üçü uygulamalı derslerin yetersiz, üçü ise lisans eğitiminin tümüyle yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların büyük çoğunluğu da aldıkları eğitimle okullarda kendilerinden beklenenlerin çok farklı olduğunu ifade etmişlerdir. Örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

Okul rehber öğretmeni 1: *“Okullarda uygulama çok farklı, okuldan alınan bilgi ile uygulamada çalışma çok farklı. Okuldaki eğitimin yeterli olmadığını düşünüyorum. Yaratıcı düşünme yok okullarda. Bir şeyin nasıl yapılacağı hakkında yardım alabileceğimiz, bilgi alabileceğimiz bir yer yok. RAM’lar aktif değil zayıf kalıyorlar. Rehber öğretmenlerin birbirlerine destek olup konuşmaları gerekiyor. İletişim halinde olmamız gerekli.”*

Okul rehber öğretmeni 2: “Eğitim oldukça iyi ama çok ütöpik, bence hayatın gerçekleriyle yüzleşip o şekilde davranılmalı. Çoğu okulun rehberlik servisi yok. Sürekli okullarda psikolojik danışman olarak yetiştik ama pratik olarak bir şey öğrenmedik. Bu da sorun. Bu yüzden okulla ilişkilendirmek gerekiyor. Kitaptaki yazarla okuldaki hayat çok farklı. Okullarda çok iyi öğrenebiliriz ama bunu uygulamak konusunda sıkıntı var.”

Okul rehber öğretmeni 5: “Kesinlikle çalışma hayatının aldığımız eğitimle alakası yok. Okulda eğitim görünürken, hocalarımızın uygulama konusunda ekstra yardımlarının olması gerektiğini düşünüyorum. Uygulama ve teori çok farklı.”

Okul rehber öğretmeni 7: “Kesinlikle karşıladığını düşünmüyorum. Onlar okulda kaldı. Öğretilenlerin çok yetersiz olduğunu işe başladığımda gördüm. Bilmek ile uygulamanın farklı şeyler olduğunu da işe başlayınca fark ettim. Uygulamalı derslere ağırlık verilmeli.”

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir. Araştırmaya katılan okul müdürleri; PDR hizmetlerini yol gösterme ve sorun çözme olarak, sınıf rehber öğretmenleri; sorun çözme, yol gösterme ve yardım olarak, öğrenciler, sorun çözme, yardım, hizmet birimi, dert ortaklığı olarak tanımlarken, okul rehber öğretmenleri; psikolojik yardım, yöneltme, seçenek sunma ve yol gösterme olarak tanımlamışlardır. Benzer şekilde Akgün (2010), öğretmenlerin PDR hizmetlerini sorun çözme, Karaküçük (2010) müdür ve öğretmenlerin PDR hizmetlerini sorun çözme olarak tanımladıklarını ifade etmişlerdir. Okul Müdürü, öğretmen ve öğrencilerin rehberliğin ne olduğu konusunda yanlış bilgileri bu hizmetlerin yürütülmesinde gerekli olan işbirliğinin niteliği ile ilgili sorunlara ve okul rehber öğretmeninden yanlış beklentilere neden olabilir.

PDR hizmetlerinin değerlendirilmesinden elde edilen sonuç; okul müdürlerinin PDR hizmetlerini yeterli ve gerekli buldukları; sınıf rehber öğretmenlerinin hizmetleri yeterli bulmakla birlikte, rehber öğretmen sayısının yetersiz, rehberlik hizmetlerinin uzmanlık gerektirdiği ve rehberlik etkinliklerini sıkıcı buldukları yönündedir. Öğrencilerin yarısı PDR hizmetlerini yeterli bulurken diğer yarısı hizmetlerin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Özabacı, Sakarya ve Doğan (2008) okul müdürlerinin PDR servisinin sürekli bir birim olarak okulda yer almasının öğrenci gelişimi açısından yararlı olacağını düşündüklerini belirlemişlerdir. Taşkaya ve Kurt (2010), sınıf öğretmenlerinin ilköğretim okullarında verilmekte olan PDR hizmetlerinin yetersiz olduğu, her okulda rehber öğretmen olmamasının büyük bir eksiklik olduğu, ancak rehberlik hizmetlerinin başta öğrenciler olmak üzere, öğretmen ve veliler açısından da yararları olduğu

görüşünde olduklarını ifade etmişlerdir. İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı 2006–2007 Öğretim yılında uygulanmak üzere 02.08.2006 tarih ve 329 sayılı Talim Terbiye Kurul Kararı ile uygulamaya konulmuştur. İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı'nda sınıf rehber öğretmenleri tarafından rehberlik saatinde uygulanmak üzere, İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı'nda 120 ilköğretime, 120 ortaöğretime yönelik olmak üzere toplam 240 kazanımın gerçekleştirilmesi için etkinlik örnekleri hazırlanmıştır. Etkinliklerde öğrenciyi aktif bir katılımcı ve sorunları araştırmacı bir birey hâline getiren, öğrenci merkezli yaklaşım temel alınmıştır (MEB Yayınları, 2007). Bu programa göre kazanımların etkinlikler aracılığı ile gerçekleştirilmesi ve sınıf rehber öğretmenleri tarafından yürütülmesi, rehber öğretmenin yapması gereken etkinliklerin ise rehber öğretmen tarafından yapılması okulda rehber öğretmen yok ise RAM'lardan talep edilmesi ya da etkinliklerin değiştirilmesi gerekmektedir. Arıcıoğlu ve Tagay (2008) sınıf rehber öğretmenleri tarafından etkinliklerin uygulanması sürecinde bazı sıkıntıların yaşandığını belirtmektedirler. Benzer şekilde bu çalışmada da sınıf rehber öğretmenleri etkinliklerin öğrenciler tarafından sıkıcı olduğunu ve uygulamakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Oysa bu etkinlikler, öğrencilerin psikolojik açıdan sağlıklı, kendini tanıyan, güven duyan, kendine uygun eğitsel ve mesleki kararlar alabilen kişilerarası iletişim becerileri gelişmiş, kendini doğru ifade edebilen, üretken ve yaşamdan zevk alan bireyler olmalarına yardımcı olma gibi amaçlara yönelik olarak düzenlenmiştir (MEB Yayınları, 2007). Ayrıca, Talim Terbiye Kurulu tarafından yayınlanan rehberlik etkinliklerinin örnek etkinlikler olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla okul psikolojik danışmanlarının bu etkinliklerden yararlanarak kendi okullarına uygun sistemli bir program hazırlamaları önemlidir (Arıcıoğlu ve Tagay, 2008). Öğretmenler, bu durumu bilememeleri ve etkinlikleri sınıflarına göre uyarlayamamaları nedeniyle, etkinliklerle ilgili olumsuz görüş belirtmiş olabilirler.

Okul Müdürleri, PDR hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan engelleri, rehberlik servisinin yeterince tanınmaması, öğrencilerin gönülsüzlüğü, rehber öğretmen sayısının yetersiz olması, velinin ilgisizliği, iletişim eksikliği ve yanlış inanışlar olarak belirtirken; okul rehber öğretmenleri, yanlış inanışlar, velinin ilgisizliği, öğrencinin gönülsüzlüğü, rehber öğretmen sayısının yetersizliği, farkındalığın olmaması, yönetmelikler ve iş yoğunluğunun fazla olmasını engel olarak tanımlamışlardır. Sınıf rehber öğretmenleri, rehber öğretmen sayısının yetersizliği, rehber öğretmen olmaması velinin ilgisizliği, iletişim eksikliği, öğrencinin gönülsüzlüğü, yanlış inanışlar PDR servisinin tanınmamasını engel olarak görürken; öğrenciler; yanlış inanışlar, güvensizlik, rehber öğretmenin olmaması, öğrencilerin gönülsüzlüğü, rehber öğretmenin başka işlerle uğraşması kişisel özellikler, rehber öğretmen sayısının yetersizliği, yönetimin destek olmaması ve vakitsizlik olarak belirtmişlerdir. Rehber öğretmenin olmaması ya da sayısının yetersiz olması, öğrencinin gönülsüzlüğü, yanlış inanışlar tüm katılımcılar tarafından engel olarak tanımlanmıştır. Velinin ilgisizliği; müdür, sınıf rehber öğretmeni ve rehber öğretmenler tarafından engel olarak

tanımlanmıştır. Alan yazın incelendiğinde benzer bulgulara ulaşıldığı görülmüştür (Bakioğlu ve Gayık Asyalı, 2005; Can, 2010; Karaküçük, 2010). Karaküçük (2010), okul yönetiminin rehberlik hizmetlerine ilgisiz kalmasını, gerekli desteği vermemesini, okul müdürlerinin rehber öğretmenin görev ve sorumluluklarını bilmediklerini, rehberlik servisinin önemini henüz kavrayamadıklarını, okul müdürlerinin rehber öğretmenden psikolojik danışma ve rehberlik alanı dışında kalan iş ve işlemlerin yapılmasını talep ettiklerini, okul müdürlerinin rehberlik servisini öğrencilerin sadece disiplin sorunlarının çözüldüğü bir yer olarak gördüğünü, sınıf rehber öğretmenlerinin ve diğer branş öğretmenlerinin rehberlik faaliyetlerine inanmadığını, gerekli desteği vermediğini, rehberlik dersi uygulamalarını tam olarak gerçekleştirmek istemediğini, öğretmenlerin rehberlik faaliyetleri konusunda bilgili olmadığını, rehberlik anlayışının henüz yerleşmemiş olduğunu ve rehberlik çalışmalarının sadece problemlili öğrencilere yönelik olduğunu düşündüklerini belirtmiştir. Bakioğlu ve Gayık Asyalı (2005) ise çalışmalarında, rehber öğretmenlerin en önemli sorunlarının öğrenci sayılarının fazla olması ve rehber öğretmen sayısının yetersiz kalması olduğunu belirlemişlerdir. Can (2010), Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin çoğunluğuna göre; öğretmenler genel olarak problemlili öğrencileri rehberlik servisine yönlendirmektedir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlere göre; değişik okullara yapılan görevlendirmeler, alan dışı proje, komisyon ve seminer görevleri, her türlü toplantıda görev verilmesi, iş yoğunluğu, çalışma saatlerinin belirsizliği, meslekî standartların eksikliği/olmaması, iş analizinin olmaması, hizmetlerin sağlıklı yürütülmesini engellemektedir.

Müdürler, rehber öğretmenler ve sınıf rehber öğretmenleri PDR hizmetlerinin yürütülmesinde genel olarak işbirliği olduğunu ifade etmişlerdir. Bir kısmı da işbirliğinin yetersizliğini ancak gerektiğinde işbirliği olduğunu belirtmişlerdir. Genel olarak işbirliğinin olması, katılımcıların çoğunluğunun PDR hizmetlerinin gerekliliğine inanıyor olmalarından ve bu hizmetlerin yeterli yürütüldüğünü düşünmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Alan yazına bakıldığında, rehber öğretmenler, PDR hizmetlerinin yürütülmesinde bir takım olumsuzluklar yaşandığını düşünmekle birlikte, öğretmenlerle işbirliği içinde çalıştıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bu işbirliği ile rehberlik çalışmalarının sonucunda ortaya çıkan olumlu gelişme ve değişimleri gören ve bu değişimlerden fayda sağlayan öğretmenler rehber öğretmenlerle işbirliği yapmak konusunda çok daha aktif ve istekli olmaktadır (Bakioğlu ve Gayık Asyalı, 2005). Ayrıca Demir (2010)' de sınıf rehber öğretmenlerinin PDR hizmetlerine yönelik olumlu tutumları olduğunu belirtmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar, okul müdürü, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve rehber öğretmenlerin temalara ilişkin görüşlerinde benzerlikler olduğu gibi farklılıklar olduğunu da göstermektedirler. Bu farklılıklar okul müdürü, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve okul rehber öğretmenlerinin PDR hizmetlerinin yürütülmesinde buldukları konulardan ve hizmetin gerektirdiği görev, sorumluluk ve bakış açısındaki farklılıklardan kaynaklanmış olabilir.

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuca göre; öğrencilerin çoğunluğu PDR servisine isteyerek başvurmuş, bir kısmı ya hiç başvurmamış ya da istemeyerek başvurmuştur. Başvuru nedenleri ise, öncelikle ders çalışma yöntemleri, arkadaşlarla ilgili sorunlar, kişisel sorunlar ve sınıf/okul sorunları olarak sıralanmıştır. İkinci olarak, idari sorunlar, alan/bölüm seçimi, meslek seçimi, gelecek planlaması başvuru nedeni olarak ifade edilmiştir. Rehber öğretmenlere göre öğrencilerin PDR servisine başvuru nedenleri; ders çalışma programının hazırlanması, bir üst okul hakkında bilgi, sınav bilgilendirmesi, yönetmelikler, ailevi sorunlar, arkadaş sorunları, öğretmen sorunları, sınav kaygısı, mesleki rehberlik, ders çalışma yöntemleri, kişisel sorunlar, iletişim sorunları, uyum sorunları ve okulda yaşanan şiddet olaylarıdır. Rehber öğretmenlere göre, öğrenciler en çok, ailevi sorunlar, ders çalışma becerileri, kişisel sorunlar ve meslek seçimi konularında yardım talep etmektedirler. Öğrencilerin içinde buldukları dönem düşünülürse üniversiteye hazırlık döneminde ders çalışma, program hazırlama, stres, kaygı, mesleki rehberlik ile ilgili danışmaları ergenlik dönemine has duygusal sorunlar ve kişisel sorunları daha çok yaşayabilecekleri de düşünülürse bu sorunlarla daha çok görüşme talep etmeleri de kaçınılmazdır. Alan yazına bakıldığında, Güvendi (2010), öğrencilerin çoğunluğunun üst öğrenim kurumları hakkında bilgi almak için PDR servislerine başvurduklarını belirlemiştir. Bu konuda, ilköğretim ve yüksek öğretimde yapılan çalışmalar incelendiğinde ilköğretimde (Kesici, 2007), öğrencilerin daha çok toplum kuralları, serbest zaman etkinlikleri, yaratıcı düşünme ve eğitsel konularda, yüksek öğretimde (Erkan, Cihangir Çankaya, Terzi ve Özbay, 2011) daha çok depresyon, uyum sorunları, aile içi ilişkiler, arkadaşlık ilişkileri ve akademik sorunlarla başvurdukları görülmüştür. Görüldüğü gibi PDR servislerine başvuru nedenleri ve öncelikleri öğretim kademesi (yaşa göre) farklılıklar göstermektedir. Bu sonuç, okul rehber öğretmenlerinin, okul rehberlik programlarını görev yaptıkları kurumlardaki öğrenci ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak hazırlamaları gerekliliğini destekler niteliktedir.

Öğrencilerin psikolojik yardımı öncelikle kimden talep ettiklerine ilişkin araştırma sonucuna göre; öğrenciler birinci sırada anne-babadan, ikinci sırada arkadaşlarından, üçüncü sırada rehber öğretmenlerinden, dördüncü sırada ise kendilerine yakın buldukları öğretmenlerinden yardım talep ettiklerinin belirtmişlerdir. Güvendi (2000) çalışmasında öğrencilerin büyük çoğunluğunun, sorunlarını sınıf öğretmeni ile paylaştıklarını belirlemiştir.

Rehber öğretmenlerin çoğunluğu, öğrencilerin psikolojik yardıma ihtiyaç duyduklarında öncelikle kendilerine, çok az kısmı öncelikle arkadaşlarına, sonra sınıf rehber öğretmenlerine başvurduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç, öğrencilerin büyük çoğunluğunun psikolojik yardıma ihtiyaç duyduklarında öncelikle anne-babadan yardım aldıkları sonucu ile farklılık göstermektedir. Bu durum, çalışmada görüşülen öğrenci sayısının sınırlı olması ve görüşme yapılan öğrencilerin rehberlik servisine genellikle ilk sırada başvurmayan öğrenciler olmasından kaynaklanmış olabilir. Ayrıca rehber öğretmenler ve öğrencilerin başvuru önceliği ile ilgili görüşlerindeki bu farklılık rehber öğretmenlerin

okuldaki misyonları gereği önce öğrenciler için var olduklarını düşünmelerinden kaynaklanmış olabilir. Araştırma grubunda yer alan öğrenciler güvensizlik ve yanlış inanışları nedeniyle de psikolojik yardımı öncelikle rehber öğretmenden talep etmemiş olabilirler. Alan yazına bakıldığında Holmgren (1996) okul danışmanlarının öğrenciler için çok önemli bir role sahip olduklarını ve öğrencilere yardımcı olmak için çabaladıklarını belirtmektedir. Ayrıca Johnson, Rochkind ve Ott (2010), Liselerde danışmanlığın önemini belirtmişler danışmanlık hizmetinin öğrencilerin sonraki yaşamları için temel bir destek yapısı olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu bilgi rehber öğretmenlerin misyonları gereği ilk kendilerine başvurdukları algılamalarını kısmen desteklemektedir.

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre, rehber öğretmenlerin çoğu okul müdürlerinin PDR hizmetlerini olumlu ve gerekli gördüğünü, bir kısmı da yardımcı ve işbirliğine açık olduklarını belirtmektedirler. Rehber öğretmenlerin çoğu, PDR hizmetlerinin yürütülmesinde okul müdürlerinin destek olduğunu, sadece biri desteğin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Rehber öğretmenlerin bir kısmı da okul müdürlerinin rehber öğretmeni idari işleri yapacak kişi olarak gördüğü, PDR hizmetlerinin çok gerekli olmadığını ve biri de sorun odaklı hizmetler olarak gördüğünü ifade etmişlerdir. Rehber öğretmenlerin işbirliğini genelde yeterli bulmaları ve idarenin olumlu yaklaşım içinde olduklarını belirtmeleri okulda yürütülen rehberlik hizmetlerinin olumlu ve başarılı olmasından kaynaklanıyor olabilir. Desteğe ilişkin görüş farklılıkları, okul yapı ve işleyişindeki ve yönetim anlayışındaki farklılıklardan kaynaklanıyor olabilir. Rehber öğretmenin idari işlerde çalıştırılabilecek bir kişi olarak görüldüğünü belirten rehber öğretmenler olduğu da düşünülürse bu durum müdürlerin ya da rehber öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri yönetmeliğine tam olarak hakim olmamalarından ve rehber öğretmenlerin de çeşitli mesleki kaygıları yüzünden bu işleri yapmak zorunda kalmalarından kaynaklanıyor olabilir. Bu sonuç Özabacı, Sakarya ve Doğan (2008)'ın müdürlerin, rehber öğretmenlerin okuldaki PDR hizmetlerinin yürütülmesi dışında idari bölüme de yardımcı olduğu için okulda bulunması gerektiği düşüncelerine ilişkin araştırma bulgularıyla desteklenmektedir. Bakioğlu ve Gayık Asyalı (2005) da rehber öğretmenlerin, müdürlerinin profesyonel gelişimlerini desteklemediklerini, müdürlerinin rehberlik hizmetlerine ilişkin bilgilerinin yetersiz olduğunu ve rehberlik hizmetlerine ilişkin olumsuz ve önyargılı bir yaklaşımını olduğunu düşünmekte ve mesleki alanları ile ilişkisiz işleri yapmalarını istediklerini ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde Nazlı (2007a), okul müdürlerinin PDR hizmetlerinin amaçlarını ve okullarındaki uygulamalarını yeterince bilmediklerini, mevcut rehberlik hizmetlerinin çeşitli sorunlarını fark ettiklerini, rehberlik hizmetlerinin toplumun ve öğrencilerin ihtiyacını karşılamadığını düşündüklerini ancak sorunları olan ve ihtiyaca cevap veremeyen bu hizmetin nasıl yapılandıracağı hakkında fikirleri olmadığını belirlemiştir. Güven (2009) de psikolojik danışmanlarla okul müdürleri arasında iletişim yetersizliği olduğunu belirtmekte ve bunun da okul rehberlik hizmetlerini aksattığı görüşünü ortaya koymaktadır. Tuzgöl-Dost ve Keklik (2012), yönetici ve öğretmenlerin PDR hizmetlerine ilişkin önyargılı tutumu, bilgi ve işbirliği eksikliği ile görev

tanımının net olmamasının rehberlik hizmetlerinde öne çıkan zorluklar olduğunu belirtmişlerdir.

Rehber öğretmenlere göre öğrencilerin PDR servisi ve hizmetlerine ilişkin başlıca yanlış inanışları; ders kaytarma ve sorun çözme yeri, yararı olmayan ve sadece sorunlu öğrencilere yönelik bir hizmet şeklindedir. Bu sonuç, okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin öğrencilere tam olarak tanıtılmamış olmasından kaynaklanıyor olabilir. Okul öğrenci sayısının kalabalık olduğu ve norm kadro yönetmeliğine göre her 500 öğrenciye bir rehber öğretmen atamasının yapılması gerektiği ancak buna rağmen bazı okullarda hiç olmadığı bazılarında öğrenci sayısı kaç olursa olsun bir rehber öğretmen olduğu da göz önünde bulundurulursa her öğrenciye eşit derecede ulaşmanın zorluğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, PDR hizmetlerine yönelik veli ilgisizliği, müdür ve öğretmenlerin genelde sorunlu öğrencileri PDR servisine yönlendirmeleri, öğrencilerde PDR hizmetlerine yönelik bu yanlış inanışların gelişmesine neden olmuş olabilir.

Okul PDR servislerinin en önemli ögesi olan rehber öğretmenlerin büyük kısmı, aldıkları lisans eğitiminin teorik olarak yeterli olduğunu, uygulamalı derslerin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Lisans eğitimini tümüyle yetersiz olduğunu belirten rehber öğretmen sayısı oldukça azdır. Rehber öğretmenler aldıkları eğitimle okullarda kendilerinden beklenenlerin çok farklı olduğunu ifade etmişlerdir. PDR lisans programlarına yerleştirilen öğrencilerin sayısının fazlalığı, öğretim elemanı eksikliği, uygulamalı derslerde her öğrenciye yeterince vakit ayrılamamasına neden olabilmektedir. Alınan eğitimin yeterliliğine ilişkin görüşler, PDR programları ve bu programların uygulanmasındaki zorluklarla açıklanabileceği gibi, rehber öğretmenlerden kaynaklanan nedenlerle de açıklanabilir. Alan yazına bakıldığında Yerin-Güneri, Büyükgöze-Kavas ve Koydemir (2007) rehber öğretmenler lisans eğitiminin zayıf yanlarının olduğunu, psikolojik danışma uygulamalarının yetersizliğini, derslerin teorik ağırlıklı olmasını, staj süresinin yeterli olmamasını ve stajların yüzeysel olmasını, lisans eğitiminin mesleğe hazırlamaması ve seçmeli ve alan derslerinin sayısının azlığını sorun olarak belirtmişlerdir. Tuzgöl-Dost ve Keklik (2012), PDR çalışanlarının lisans eğitimini yetersiz bulduklarını, lisans eğitiminde staj, süpervizyon ve uygulamanın yetersizliğini dile getirdiklerini belirtmişlerdir. Bu çalışmalar araştırma bulgusu ile paralellik gösterirken; Nazlı (2007b), psikolojik danışmanların eğitim sistemini bir bütün olarak değerlendirme ve yeni paradigmaları algılamada güçlük çektikleri; rehberlikteki değişime rağmen kendi rollerinde bir değişimi algılamadıkları; görüşme tekniğinde ve müşavirlik rollerinde kendilerini yeterli bulurken, psikolojik danışma, sınıf rehberliği ve program yönetiminde yetersiz buldukları; değişen sisteme uyum sağlamak için mesleki gelişimlerini artırmak istediklerini belirlemiştir. Bu bulgu araştırmanın bulgusunu kısmen desteklemektedir. Rehber öğretmenlerin aldıkları eğitimi uygulama açısından yetersiz bulmaları bazı kurumlarda bazı derslerin uygulamalı olmasına rağmen teorik olarak işlenmesinden ya da uygulamalı derslerde kurumlara gidilmesine rağmen özellikle psikolojik danışma uygulamaları gizlilik

gerektirdiği için bu uygulamalar ile çeşitli öğrenci ve veli görüşmelerini izleyememelerinden, uygulamaların bir kısmının hizmetin gereğinden dolayı uygulanmasının zorluğundan kaynaklanabilir. Ayrıca YÖK ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında 1998 yılında yapılan öğretmenlik uygulaması protokolü kapsamında Üniversitelerin RPD bölümlerinin öğrencileri gözlem, alan çalışması, kurum deneyimi, mesleki rehberlik uygulamaları derslerinde okullara gittiklerinde üniversiteler tarafından okul rehber öğretmenlerine ücret ödenmemektedir. Bu sorun da uygulamalarda bir takım aksaklıklar oluşmasına sebep olabilir.

Çalışmanın sonuçlarına göre aşağıdaki öneriler sıralanabilir.

Araştırma sonuçları PDR hizmetlerini müdür, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve okul rehber öğretmenin farklı tanımladıklarını göstermektedir. Müdürlerin, sınıf rehber öğretmenlerinin ve öğrencilerin PDR hizmetlerini daha çok sorun çözücü, öğüt verici ve dert ortaklığı olarak tanımladıkları görülmüştür. Bu nedenle, müdürlere ve sınıf rehber öğretmenlerine yönelik müşavirlik hizmetleri ve öğrencilere yönelik grup rehberliği çalışmalarının etkili bir şekilde yürütülmesi önerilmektedir.

PDR hizmetlerinin değerlendirilmesine yönelik sonuçlar; müdürlerin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve rehber öğretmenlerin PDR hizmetlerini yürütürken işbirliği içinde olunmasının gerektiğine inandıklarını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte müdürlere, sınıf rehber öğretmenlerine ve okul rehber öğretmenlerine göre öğrenciler PDR hizmetlerini talep etmede gönülsüz, veliler ilgisiz kalmakta, sınıf rehber öğretmenleri rehberlik etkinliklerini sıkıcı bulmaktadırlar. Bu nedenle, işbirliğini arttırmak için PDR hizmetlerine ilişkin gönülsüzlük, ilgisizlik durumlarının araştırılması faydalı olabilir. Rehber öğretmenler, sınıf rehber öğretmenlerine, okul PDR programında yer alan rehberlik etkinliklerini nasıl uygulayacakları konusunda dönem içinde belirli aralıklarla eğitim verebilir. Ayrıca rehber öğretmenler okul PDR servisini tanıtmak amacıyla bilişim teknolojisini etkili bir şekilde kullanabilir. Okul müdürlerinin ve sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlikle ilgili hizmetlerde işbirliğinin arttırılması için bu konudaki yönetmeliklerin okul rehber öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve okul müdürlerince iyi bilinmesi ve dikkatle incelenmesi faydalı olabilir. Ayrıca, sınıf rehber öğretmenliği konusunda öğretmenlerin motivasyonlarını arttırmaya yönelik idari teşvikler arttırılabilir.

Üniversite yıllarında aldıkları eğitimin uygulamaya yönelik olmadığını düşünen, okul rehber öğretmenlerinin mesleki gelişimlerini arttırmak için uygulamalı çalışmalara ve hizmet içi eğitimlere katılmaları faydalı olabilir. Ayrıca okullardaki öğrenci sayıları düşünülürse şu anda 500 öğrenciye bir rehber öğretmen norm kadrosu yerine daha az öğrenciye (250 öğrenci) bir rehber öğretmen olacak şekilde düzenleme yapılması hizmetten daha çok faydalanılabilmesi adına yararlı olabilir.

2524 sayılı Tebliğler Dergisinde (2001) “resmî eğitim-öğretim kurumlarına atanacak aday psikolojik danışmanlar ilk olarak rehberlik ve araştırma merkezlerinde görevlendirilirler. Adaylıkları burada kaldırıldıktan sonra, eğitim-öğretim kurumlarındaki psikolojik danışma ve rehberlik servislerine dağıtımları yapılır (Madde 56).” maddesi olmasına karşın, rehber öğretmen ihtiyacı nedeniyle lisans mezunları doğrudan okullara atanmaktadır. Bu maddenin uygulamaya konulması, göreve yeni başlayan rehber öğretmenlerin aldıkları eğitimi uygulama ile bütünleştirmeleri için bir fırsat olabilir.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin tümü 2007-2008 öğretim yılında uygulanmaya başlanan Psikolojik danışma ve rehberlik anabilim dalı ortak programı öncesinde mezun olmuşlardır. Bu programda okullarda gözlem, mesleki rehberlik ve danışma uygulamaları, psikolojik danışma ve rehberlikte alan çalışması, topluma hizmet uygulamaları ve kurum deneyimi gibi dersler dikkat çekmektedir. Bu dersler psikolojik danışman adaylarına, çalışacakları kurumları görüp tanıma olanakları vermekle birlikte, seçmeli dersler anabilim dalında görev yapan öğretim elemanlarının yeterlik ve uzmanlık alanlarına göre değişmektedir. Seçmeli derslerin psikolojik danışman adaylarının okulda karşılaşacakları durumlara yönelik olması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Akbaş, S. (2001). *İlköğretim ve ortaöğretim okullarındaki rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde oluşturulan işbirliğinin incelenmesi (Adana örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Akgün, E. (2010). Okul öncesi öğretmenlerinin bakış açısıyla anasınıflarındaki rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 9(2), 474-483.
- Altıntaş, E. (2009). Çağdaş eğitim sisteminde öğrenci kişilik hizmetleri ve rehberlik. Gürhan Can (Ed.). *Psikolojik danışma ve rehberlik* içinde, 1-27, Ankara: Pegem Akademi.
- Arıcıoğlu, A ve Tagay, Ö. (2008). Okullarda ruh sağlığı hizmetleri, *Kuramsal Eğitimbilim*, 1 (2), 76-83.
- Bakioğlu, A. ve Gayık Asyalı, S. (2005). Rehber öğretmenlerin buldukları kariyer evrelerine göre okul yönetimini algılayışlarının niteliksel olarak incelenmesi. *Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21, 89-110.
- Baymur, F. (1975) *Rehberlik*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Can, E. (2010). İlköğretim okullarında görevli rehber öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların incelenmesi. 9. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (20-22 Mayıs 2010)*, Elazığ, 911-917.
- Colombia Electronic Encyclopedia, (2013). Guidance and counseling, 1.
- Çetinkaya, B. (2009). Rehberlikte temel kavramlar. Betül Aydın (Ed.). *Rehberlik* içinde, 1-37. Ankara: Pegem Akademi.
- Demir, M. (2010). *Sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik anlayışları ve rehberliğe yönelik tutumları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Erdur-Baker, Ö. ve Çetinkaya, E. (2007). Etik: davranışta kırılma noktası. R. Özyürek, F. Korkut Owen ve D. Owen (Editörler), *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik, meslekleşme sürecinde ilerlemeler* içinde, Cilt 1, s. 163-182. Ankara: Nobel Yayın.
- Erkan S., Cihangir Çankaya Z., Terzi Ş. ve Özbay, Y. (2011). Üniversite psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinin incelenmesi, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(22), 187 – 213.
- Gündüz, B. (2008). Öğrenci kişilik hizmetleri ve rehberlik. Engin Deniz ve Atılğan Erözkan (Ed.). *Psikolojik danışma ve rehberlik* içinde, s. 3-33. Ankara: Maya Akademi.
- Güven, M. (2009). Milli Eğitim Bakanlığı müfettişlerinin okul rehberlik hizmetleri ve denetimiyle ilgili görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 171-179.
- Güvendi, M. (2000). İlköğretim okulları ikinci kademesinde yürütülmekte olan rehberlik etkinlikleri ve öğrenci beklentilerine ilişkin bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 51-60.
- Gysbers, N. C. (2001). School guidance and counseling in the 21st century: remember the past into the future. *Professional School Counseling*, 5(2), 96-106.
- Holmgren, V.S. (1996). Elementary school counseling. United States: Allyn & Bacon.
- Johnson, J., Rochkind, J. & Ott, A. (2010). Why guidance counseling needs to change. *Educational Leadership*, Special Topic, 74-79.
- Karaküçük, S. (2010). Okul rehberlik servislerinin fiziksel/mekânsal koşullarının incelenmesi (rehber öğretmenlerin mekânsal algıları bağlamında). *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 28(1), 421-440.
- Karip, E. ve Köksal, K. (1999). *Okul müdürlerinin yetiştirilmesi*. Eğitim Yönetimi. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Kepçeoğlu, M. (1999). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayıncılık.
- Kesici, Ş. (2007). Şube rehber öğretmenlerinin görüşlerine göre 6. 7. ve 8.sınıf öğrencilerinin rehberlik ve danışma ihtiyaçları, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 365-383.
- Kuzgun, Y. (1992). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: ÖSYM.
- MEB, (2007). *İlköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Muro, J.J. & Kottman, T. (1995). *Guidance and counseling in the elementary and middle schools*. United States of America: Wm. C. Brown Communications.
- Nazlı, S. (2007a). Okul müdürlerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetini algılamaları, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, (Eurasian Journal of Educational Research), 26, 155-166.
- Nazlı, S. (2007b). Psikolojik danışmanların değişen rollerini algılayışları. *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 10(18). 1-17.
- Owen, K. F., Owen, W.D ve Ballesterio, V. (2009). Counselors and administrators: the Collaborative Alliance in three Countries. *Eurasian Journal of Educational Research*, 36, 23-38.
- Özabacı, N., Sakarya, N. ve Doğan, M. (2008). Okul müdürlerinin okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(19), 8-22.
- Özçelik, İ., İskender, M. ve Palancı, M. (2000). İlköğretim okullarında rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 48-50.

- Pişkin, M. (2006). Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin dünü, bugünü ve yarını. Hesapçıoğlu, M. ve Durmuş, A. (ed.) *Türkiye’de Eğitim Bilimleri: Bir Bilonço Denemesi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Şahin, H. & Yüksel Ş. (2011). Turkish high school students’ attitudes toward seeking professional psychological help. *US-China Education Review*, 1 (2), 251-260.
- Tan, H. (2000). *Psikolojik danışma ve rehberlik teori ve uygulama*. İstanbul: MEB Yayınları
- Taşkaya, S. M. ve Kurt, Y. (2010). İlköğretim okullarında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*. 909-915.
- Tebliğler Dergisi (2001). Millî Eğitim Bakanlığı psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri yönetmeliği.
- Tuzgöl-Dost, M. ve Keklik, İ. (2012). Alanda çalışanların gözünden psikolojik danışma ve rehberlik alanının sorunları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 389-407.
- Yerin Güneri, O., Büyükgöze Kavas, A. ve Koydemir, S. (2007). Okul psikolojik danışmanlarının profesyonel gelişimi: Acemilikten olgunlaşmaya giden zorlu yol. R. Özyürek, F. Korkut Owen ve D. W. Owen (Editörler), *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik, meslekleşme sürecinde ilerlemeler*, Cilt 1, s.139-160. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yeşilyaprak, B. (2013). *21. Yüzyılda eğitimde rehberlik hizmetleri gelişimsel yaklaşım*. 21. Baskı. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yeşilyaprak, B. (2009). Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanının geleceği: yeni açılımlar ve öngörüler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42 (1), 193-213.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (5. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

SUMMARY

Counseling and guidance concepts are the terms denoting the activities that became very important parts of modern education. Although especially the saying guidance appeared in our curriculum programs in 1938s, it started to be talked about and argued frequently after 1950s. It is recognized that counseling and guidance services have taken place in our school educational programs as a separate “help” and “specialism” activity that are conducted by “specialist” people especially since 1970 (Tan, 2000).

The aim of this study is to analyze the thoughts of administrator, class guidance teacher, student and counselor, who participate in the high schools.

In this study, case study through qualitative searching patterns was used. The most fundamental feature of qualitative case study is to search one or a several cases in depth (Yıldırım and Şimşek, 2006).

Maximum variation sampling through purposeful sampling methods was used in the study. The participants of the study, six school administrators, sixteen class guidance teachers, twenty three students and seven counselors, are totally 52 people from different ten high schools.

Semi-structured interview form was prepared to receive the thoughts of school administrator, class guidance teacher, student and counselor about counseling and guidance services in the study. The questions in the interview form were first prepared by hatching literature and then by taking three field specialists' thoughts. The appropriateness of the questions in the interview form was provided by applying a pilot appliance with totally 15 people, voluntary two school administrators, five class guidance teachers, seven students and one counselor at a high school that was chosen by purposeful sampling method.

Content analysis through qualitative searching methods was used in the analysis of the findings.

Counselors describe counseling and guidance services as psychological help, orientation, offering option and guidance whereas the administrators who attend the study describe them as guidance and problem solving, class guidance teachers describe them as problem solving, guidance and help and the students describe them as problem solving, help, a service unit, commiserating.

The result gained from analyzing the counseling and guidance services is through the point that the administrators consider that counseling and guidance services are sufficient and necessary and although the class guidance teachers consider services are sufficient, they think the number of counselors is insufficient, guidance services require specialism and they find the guidance activities boring. Whereas half of the students consider the counseling and

guidance services are sufficient, the other half mentioned that services are insufficient.

The administrators expressed that the barriers in conducting the counseling and guidance services are not knowing the service sufficiently, the reluctance of the students, insufficient number of counselors, indifference of the tutors, lack of communication and wrong beliefs. Counselors described the wrong beliefs, indifference of the tutors, reluctance of the students, the insufficient number of counselors, lack of awareness, regulations and too much workload as barrier. Class guidance teachers saw the insufficient number of counselors, lack of counselor, indifference of the tutors, lack of communication, reluctance of the students, wrong beliefs and not knowing the counseling and guidance services as barrier. The students expressed that the barriers are wrong beliefs, distrust, lack of counselor, reluctance of the students, counselors' other Works, personal characteristics, insufficient number of counselors, administration's not nourishing and lack of time. Administrators, counselors and class guidance teachers expressed that there is a general cooperation in conducting the counseling and guidance services. Some of them said that the cooperation is insufficient but there is cooperation if necessary. Most of the students consulted the counseling and the guidance service willingly. Some of them never consulted or consulted unwillingly. The reason of their consulting was classified firstly as study methods, problems about friends, personal problems and class/ school problems. Secondly, administrative problems, field / branch selection, profession selection, future planning were expressed as the reason of consulting. According to the counselors, the reasons of students' consulting the counseling and guidance service are preparing a study program, information about an upper school, information about exam, regulations, problems about family, problems about friend, problems about teacher, exam anxiety, professional guidance, study methods, personal problems, communication problems, adaptation problems and violence at school. According to the counselors, students demand help mostly for problems about family, study skills, personal problems and profession selection. According to the result of the research about from whom the students demand psychological help at first, the students expressed that they demand help from their parents in the first order, from their friends in the second order, from their counselors in the third order and from the teachers they find close to themselves in the forth order.

Most of the counselors say that administrators find the guidance services affirmative and necessary. Some of them express that they are open to help and cooperation. Most of the counselors said that administrators nourished in conducting the counseling and guidance services. Only one of them expressed that the nourishing was insufficient. Some of the counselors expressed that administrators see the counselor as a person who do the administrative works and that they think counseling and guidance services are not very necessary. One of them expressed that they see the services as problem focused services.

According to the counselors, wrong beliefs of the students about the counseling and guidance service are to see the service as a gold bricking the class and problem solving place and as a service only for problematic students.

A major part of the counselors who are the most important element of the school counseling and guidance services expressed that the license education they had is sufficient theoretically but the practical courses are insufficient.

Content analysis was used while analyzing the data. According to the research results; school administrator, class guidance teacher, students and counselor have different opinion about counseling and guidance services.

The following suggestions can be ordered according to the results of the study.

It is suggested that group guidance activities for students and consultation services for administrators and class counselors be conducted effectively. Searching the unwillingness and indifference towards the consulting and guidance services can be beneficial to increase cooperation. Counselors can train the class guidance teachers about how to apply the guidance activities in the school guidance program. Counselors can also use the information technology effectively to introduce the counseling and guidance service. It can be beneficial for the counselor, class guidance teacher and administrators to know the regulations well and to examine them carefully to increase the cooperation of the administrators and class guidance teachers in the services about guidance. Administrative encouragements about profession of class guidance teacher can be increased to increase the motivations of the teachers. 500 students have only one counselor norm personnel. Instead of this, an arrangement can be beneficial so fewer students (250) can have one counselor norm personnel and they can derive benefit from the service much better.